

Bu Nasıl Bir Gezegen Böyle Canım ?

Suat Kemal Angı

Suat Kemal Angı

[28 Aralık 1966]. ODTÜ Metalürji ve Malzeme Mühendisliği bölümünü bitirdi. Uzun süre aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak çalıştı. Ankara'da yaşıyor, çevirmenlik ve editörlük yapıyor.

<https://suatkemal.work/>

© Suat Kemal Anđı • Bu Nasıl Bir Gezegen Böyle Canım?
<https://suatkemal.work/>

Kapak Tasarımı: Natalia Suvorova

SUAT KEMAL ANGI

**BU NASIL BİR GEZEĞEN
BÖYLE CANIM?**

Yazarın Notu: Bu sürpriz metin, *Bayan Unguentine'nin Seyir Defteri* romanının çevirisiyle eşzamanlı yazılmıştır. Bir anlamda *Bayan Unguentine'nin* esinlenmiş yazar-çevirmene armağanıdır. Metin boyunca atıf yapılmadan, tırnak içinde aktarılan bazı bölümler *Bayan Unguentine'nin Seyir Defteri*'nden (Jaguar Kitap, Ekim 2021) alınmıştır.

“Yaşanmış olan, olsa olsa, taşınırken kolları bacakları kopmuş güzel bir heykele benzetilebilir. Kendisinden geriye yalnızca, geleceğinin imgesini yontacağı değerli kütle kalmıştır.”

Walter Benjamin

Bu kitabı *bekleyiŒe* adıyorum...

«Indépendamment de ce qui arrive, n'arrive pas, c'est l'attente
qui est magnifique.» (André Breton, *L'amour fou*)

“Dispear” by Windsfantasy on DeviantArt

Çevirmenin Notu:

“Bundan güzel bağ mı var?” 9

“Bu Nasıl Bir Gezegen Böyle, Canım?”:

“Wakarimasu, Anjin San!” 17

Çatlamış Bir Camda Yaşamak:

“Sen aşk ve sanatsın benim için ve daima öyle kalacaksın!” 25

Umarım Kısa Bir Moladır:

Doğada Dil'sizler konuşanları eğitir! 41

Hortlaklar Kesilebilir mi?

*“yarım tas nepenthes ya da sihirli malü
ya da bir karışım her ikisinden” 45*

Sarılmanın Ahşabı ve Dehanın Zahmeti:

“Bu kâtip hatırayı sizlere takdim ederim!” 52

Hayatın Yumulu Avucunu Açmak İsterken:
“Yıllar geçti. Evrenin yaşı. Tapmaksız çağlar.” 61

S.S. *The Mrs. Ungentine*:
“Herkes kendine uyan balkonu seçsin.” 71

Tanrı Bir Antikacı Olmalı!
Kalbimi ve aklımı döktüm. Bir avuç. Hepsi bir avuç pas. 77

Notlar 89

Çevirmenin Notu:
“Bundan güzel bağ mı var?”

KİTABI çevirmem teklif edildiğinde önce okumam istendi. Alışılmadık dili, sözcük seçimi ve üslubuyla, çok zor bir kipti. Çevirmeye okuduktan sonra karar vermeliydim. Ben de okudum, ama sadece birkaç satırlık ilk parçasını. Bu fragmanın son cümlesini okur okumaz çevirmeye karar vermiştim bile: “Ve tüm isimlerimi, kızlık soyadımı, ön adımlı, göbek adımlı elimden alarak beni Bayan Ungentine yaptı.”

BAZI karşılaşma anları vardır. Bir cümle, bir yüz, sizi alır bir yere, bir kişiye, dostluğa, aşka, tutkuya, bahtiyarlığa ve minnete götürür. İçinizde sizin için seçilmiş, size ayrılmış, sizi beklemiş, size sunulmuş hissi uyanıverir ve o hissi hemen tanırınız. Bu da o anlardan biriydi. Hemen tanımıştım. Ve ben şimdi, bu kitaba başlayacak okurun kulağına önce bir şeyler fısıldamak zorundayım.

ÖN adımız bir bağıdır; hayatla, insanlıkla ve “doğa”yla kucacağımız bağın şifreli ifadesidir. Bazen kişiliğimize uyduğunu, bazen uymadığını düşünürüz; adıyla çağrılmaktan hoşlanamız da vardır, adını sevmeyenimiz de. Bazen onu, mistik bir dolayımlla, kaderimizle ilişkilendiririz. Ön adların değerine ve önemine dair okunacak elbette pek çok özgün metin ve yorum bulunabilir. Atasözleri ya da özdeyişler isme vurgu yapar. Bir İsveç atasözü, “Sevilen çocuğun adı çoktur,” der. Bu değeri yaşam pratiklerimizde sezeriz. Eski Türklerde bugün çoğu unutilan ya da biçim değiştiren ad koyma törenleri yapıldı. Diğer pek çok inanç sisteminde, çocuğa isim koyma geleneği farklı biçimlerde hâlâ yaşatılır. Çocuğumuz olduğunda, büyükannesi ya da büyükbabası bebeği kucağına alır ve kulağına adını fısıldar. Ad kime fısıldanır? Kulağa fısıldanan adın tek muhatabı adın sahibi midir? Fısıltı kime ulaşır?

ADI uğruna yaşamdan vazgeçen roman kahramanları vardır. “Ad” insanı isimsiz ve dilsiz doğanın kucağından alarak toplumun bağrına, merhametine bırakır. İnsanda bir varoluş nedeni gibi duran ad, aynı zamanda varlığın da ilk *deformasyonu* oluverir. *Adlandırılan* insan, doğada deforme olmaya başlayan her şey gibi (ve tam da bu sayede) *direnç* de kazanmaya başlar. Hayat onu adıyla yüceltir, adıyla kırıp döker ve adıyla öldürür. Kimse isimsiz ölemez. Bir in-

sanın adını elinden almaya görün, onu ölmeden öldürürsünüz. Arthur Miller'ın *Cadı Kazanı*'nın erkek kahramanı, yarım kalmış bir hayat, tamama erdirilmeyi bekleyen bir aşk yanı başında onu beklerken, adı uğruna yaşamdan vazgeçer. Kâğıdı imzalamayı reddederek adının lekelenmesine, yok olmasına izin vermez. Ölüme giderkenki cesaretini ona doğumunda verilen ön ada, yani insani forma, bu formun ona o anda ve o ana kadar kazandırdığı *dirence* borçludur. Seçimi bir boyun eğiş gibi görülemez. Çünkü bu ölçüde bir deformasyon kopmadan önceki son sınırdır.

OLAYLARI evli bir kadının ağzından anlatan bu kısa metnin (*Unguentine'nin Seyir Defteri*'nin) girişte sözünü ettiğim cümlesini okur okumaz, yıllar öncesinde beni büyüleyen bir ana savruldu. O yüzden gülümsedim. Minnet insanı gülümsetir ve bence bu, gülümsemelerin en güzelidir. Bebeğin annesine ya da babasına gülümsemesi gibi.

BEN adını seven gruptayım. Adımın sevilenin ağzından çıkmasına, bu seslenişi duymaya, adımla anılmaya can atarım. Aynı şekilde sevilene adıyla seslenmek ve onu adıyla anmak da bana daima kederli bir mutluluk vermiştir. Bu duygunun sezilen bir bilgi türünden ya da hissedikten deneyimle şifrelenmiş kavramsal bir bilgiye evrilmesi, Walter Benjamin okumalarım sırasında bir keşif misali gerçekleşti. İlk gençliğimin bittiği yıllarda yaşadığım ve tamı tamına yedi ay süren, her anı coşkulu ve ürpertici bir deneyimden söz etmek istiyorum.

Yedi ay bir isimle yaşadım. Sevilenin ismiyle. Ben bir ev idiysem, kapım bacam pencerelerim, mutfagım banyom yatak odam, odamın duvarları, tavanı, tavandan sarkan ampul, duvarların boyası, yatak odamın arka bahçeye açılan penceresi, pencerenin tül perdesi, duvara yaslı duran

yatak, içimdeki hava, neyim var neyim yok, adıyla dolup taşıyordu. Ben o bahçe idiysem, evin içi gibi bahçe de, ismiyle yaşıyordu. Yapraklara vuran ışık, otlara düşen çiy, dallarda oturan rüzgâr; parlayan yapraklar, titreyen otlar, inceli kalınlı inleyen dallar. Toprağın üstündekiler ve toprağın altındakiler. Elma ağacının kökleri, çataalkuyruklar ve solucanlar. İnsan idiysem de aynıydı. Sevilenin adı tüm varoluşumu kundaklamıştı. Her yeni gün adıyla başlıyor, adıyla son buluyordu. Tıpkı şiiir gibi, ya da dua. Adını uykudan uyanır uyanmaz şükranla fısıldar olmuştum ve onu yeni başlayan güne her fısıldayışımda (ya da duyulacak denli yüksek sesle söylediğimde) o anın hafiflediğini hissediyordum. Varlığın fiziksel yokluğu aşır tam anlamıyla tinsel bir buradalığı anımsattığı, hatta ona dönüştüğü uzun ve gerilimli bir süreçti. Yokluk ve varlık, zamanda ve odamda iç içeydi. Bir adla birlikte, onun sayesinde. Adı hem taze soluklar hem soluksuzluk demektir. Hissettiğim şey, kesinlikle içinden mutluluk taşan “ilahi bir gerginlik”ti. Tanımsızdı. Bir mengenenin insafına kalmış bir kalbi kim eksiksiz tanımlayabilmiş ki? Bu süreçte her şeye dokundum, dokunduğum şeyleri bozdum, bozamadıklarım da parmak izim kaldı. Sadece onun adına el sürmedim. O adı ilk duyduğum haliyle yaşattım. O adla yaşadım. Buna mecburdum.

Platonik aşktan söz ettiğimi, benzer bir deneyimi yaşayan herkes anlamıştır hiç kuşkusuz. Sonrasında bu gerilim sona erdi. Ateşini de ışığını da yitirdi. Ad bana karşılık verdi. Ona dokunmama izin verdi. Fiziksel aşk başladı, yaşandı ve yavaş yavaş o da solup gitti.

GENÇ Benjamin, kendi dil kuramını oluşturduğu “Kendi Başına Dil ve İnsan Dili” adlı 1916 tarihli denemesinde, ad ve adlandırmayla ilgili saptamalar yapar. Anlaşılması (en

azından benim için) epeyce zor ve karmaşık olan yazı, insan dili'ne ve bu dilin adlandırıcı etkinliğine, Tanrı kelamının eksik, solgun, acı veren ama mutlak devamı olarak yaklaşır. Çünkü “şeyleri adlandırmak insanın dilsel özüdür”: “Ne diye adlandırır insan? Kendisini kime iletir? (...) Lamba kendisini kime iletir? Ya sıradıklar? Tilki? (...) Burada yanıt ‘insana’dır. (...) Bu yanıtın doğruluğu bilgide ve belki sanatta da kendini gösterir. Kaldı ki, eğer lamba, sıradıklar ve tilki kendilerini insana iletmeseler, insan onları nasıl adlandırabilirdi? Halbuki insan onları adlandırır; *insan, onları* adlandırmakla kendisini iletir. Ama kime?”¹

Ama bebeğimiz “şey” değildir. Ona kedimize verdiğimiz gibi isim koyamayız. Bebeğimize ad verirken neşeli ve gereksiz bir oyun oynamayız. Ona vereceğimiz isim benzersiz, daha önce hiçbir insana verilmemiş bir isim olmayacak olsa da (ki bunu düşünmeyiz bile), bu ismin sadece ona özel, “sonsuz” bir karşılığının olacağını, sonsuzluğa doğru sesleneceğini hissederiz. Kökensel bir karşılık değildir bu. Kedimize vereceğimiz ad da bir “tür” adı olmayacaktır, bu zaten insan tarafından, adlandırıcı insan dilleri tarafından onlarca, yüzlerce, binlerce kez yapılmıştır. Kedimize vereceğimiz adla, kedimiz bu *ada* karşılık düşmeyecektir. Ona “Kedi” desek de olur. Ama bebeğimize “bebek”, ya da “insan yavrusu” diyemeyiz. “(...) Özel ad insan sesinde ifade bulmuş Tanrı kelamıdır,” der Benjamin. “Özel ad, insanın Tanrı’nın *yaratıcı* kelamıyla ortaklığıdır,” der.²

“Dil hiçbir zaman *yalnızca* işaretler atfetmeyeceğine” göre ve “(...) saf kelamın Tanrısal sonsuzluğundan en çok payını aldığı nokta, sonlu ad ve bilgi olamayacağı nokta, insan adı” olduğuna göre: “Ana-babalar, çocuklarını adlandırarak onları **Tanrı’ya** *adar*. (...) Onun sayesinde ki, her insana Tanrı tarafından yaratıldığı garanti edilmiştir. [Çünkü] tüm varlıklar içinde, benzerlerini adlandıran tek varlık

insandır; tıpkı Tanrı'nın adlandırmadığı tek varlık olması gibi.”³

Öyleyse Benjamin'e göre bir “hüküm” olan adlandırma, yaratma eyleminin son aşamasıdır. Yaratım adlandırma ile insan tarafından tamamlanır. Ad, varoluşu Tanrı adına mühürler ve yaratımın eksik yanını tamamlar. Bu yüzdendir ki insanın ilk adı, ancak tetikte ya da sınırdayken hissettiğimiz, Tanrısal gerilimle yüklü bir bağıdır.

Bir hükme boyun eğerken insan *büyülenmiş* de olabilir. Çünkü yaratır. “Adla bir şeyi bir yokluktan çıkarıp var ederiz. Belli bir şey haline getiririz. (...) Ad bir büyüdür.”⁴ Tutkulara özen göstermenin bir Altın Kurbaga'ya hatta bir Jaguara rastlamaktan daha zor olduğu bir dünyada, bir gün mutlaka bozacağımız bir büyü.

ŞİMDİ, kitabın henüz daha 24. sayfasını çevirirken yazmaya başladığım bu yazının kitabın girişine, en azından bu haliyle (başlarken aklımda çoktan bitmiş, birazdan da bitecek haliyle) konulmaya uygun olup olmadığını bilmiyorum. Bilen kişi için hayat biraz daha mı zor? Bunu da bilmiyorum. Açıkçası ikisini de umursamıyorum. Çünkü henüz yaşıyorum ve kitabı okumadım. Türkçeleştirirken okuyorum ve devamında nelerle karşılaşacağım konusunda bir fikrim yok. Sadece ara sıra tahminler yapıyorum. Ama daima önemsemediğim o şeyi biliyorum. Esinlendim ve yüzünü güneşe dönüp gülümseyen çiçekler gibi minnet doluyum. Kendimi meraka bırakıyorum.

BENJAMİN'İN bütün bu olağanüstü özgün saptamaları günün birinde hayatıma dokunmamış olsaydı, belki beni bu denli etkilemezdi. (Bu arada okuduklarımı yanlış anlıyor da olabilirim. Şairlik buna en azından yatkınlıktır çünkü.) Ama bu dokunuşu henüz tamamlamadım, yaşadığım

platonik aşk deneyimiyle ve bu yazının asıl nedeni olan Bayan Unguentine'nin evlilik deneyimiyle ilişkilendirmedim. Şimdi sıra bunlara geldi.

Yaşadığım deneyimden çok sonra, kısacık bir Benjamin metnine daha rastladım. Okur okumaz hem "Kısa Gölgeler I – Platonik Aşk" fragmanındaki parçaları hem de kendi hayatımdakileri, "Kendi Başına Dil ve İnsan Dili" denemesiyle bütünleştirmek hiç zor olmadı. Yazının başında değindiğim karşılaşma anına benzer bir karşılaşma anıydı bu da. Sarsıcıydı. Yaratıcıydı. Ama sanırım henüz evli değildim. Beni o an sadece platonik aşkın gerilimi ilgilendiriyordu. Nedenini anladığım anda, bir pervane gibi ışıkla büyülediğimi, aynı ışıkla çarpıldığımı anımsıyorum. Uzun yıllar sonra diğer deneyimi de yaşadım. Hem platonik aşkın Tanrısal geriliminin, hem de evlilik denen birlikteliğin yitirdiği coşkunun ön adlarda şifreli nedenini. İlkinde zorunlu olarak gösterdiğimiz, ikincisinde unuttuğumuz özeni. İsimlerimizin avucunun içinde olduğunu ve onu ne zaman gevşettiğini, ne zaman sıktığını. Anladım. Bu somut ya da kavramsal bir bilgi olmasa da, kesinlikle denenmiş bir bilgiydi. Sezgiyle kavramaya çalıştığımız şeyin "bilgiye" dönüşmesi; Benjamin'in özgünlüğünün ve dehasının okura bahşettiği mutluluk işte buydu. Anlamak, anlamak. Bunu bahşedene duyulan minnetle birlikte, insan olmaya doğru tamamlanmak demekti! Son olarak, "Platonik Aşk" isimli fragmanı (ilk rastladığım gün olduğu gibi, bazı satırların altını çizerek) alıntılama sanırım bu yazıyı tamamlayacaktır:

"BİR aşkın tip ve niteliği, onun insanın adı –ön adı– için hazırladığı alınyazısında en kesin çizgileriyle belli eder kendini. Kadının elinden kızkılık soyadını alıp onun yerine erkeğinkini oturtan evlilik, kadının önağına da bulaşmadan edemiyor, bu adı bir daha yıllar, hatta on yıllar boyu anılma-

yacak biçimde sarıp sarmalayıp cilveli bir sevgi sözcüğüne dönüştürüyor. Bu geniş anlamdaki evliliğin –ki gerçekte ancak böyle, yani beden yazgısında değil de, ismin yazgısında belli oluyor– tam ters yönünde yer alıyor platonik aşk, biricik has ve yücel anlamıyla. Bu, coşkusunun kefareti veya karşılığını isimlerle ödemeye kalkışmayan, tersine sevgilinin ismin kendisinde sevdiği, onda sahiplendiği ve bu isimle el üstünde taşıdığı bir aşktır. Bu aşkın, sevgilinin adını, önadını hiç dokunmadan korur olması, tek başına bu, platonik aşk denen gerilimin, uzaktan eğilimin ifadesidir. Bu aşk, ateşinin korundan çıkan kızgın dalgalar halinde nasıl ısıyıp durursa, sevgilinin yaşanan varlığı da öylece ısıyıp durur onun isminden. Âşık erkeğin tavrı ve eseri de oradan o ateşten beslenir. Bu nedenledir ki *Divina Comedia*, Beatrice adını çevreleyen ışıklı bir taçtır, başka bir şey değil. Evrendeki tüm kuvvet ve yaratıkların, aşkın yücelttiği isimden meydana çıktıklarını sergileyen dev bir anlatım.”⁵

“Bu Nasıl Bir Gezegen Böyle, Canım?”:
“*Wakarimasu, Anjin San!*”

BENİM her şeyi bilen bir oğlum var. Bu giriş cümlesini, çocuklarının zekâsını abarta abarta bitiremeyen embesil ebeveynler arasında yerimi almak için söylediğim sanılmı-sın. Açıklayayım. Her şeyi bilen oğlumla karşılıklı oturmuş öğlen yemeği yiyorduk. Birden aklım çok eskilere gitti ve aralarından birini seçip her şeyi bilen oğluma dedim ki. “Ama bilmediğin şeyler de var. Örneğin, *Anjin San.*” Yü-züme tahmin ettiğim gibi baktı. Devam ettim. “Anjin San. Efendi Toranaga. Seksenli yılların başında TRT’de oynayan *Shogun* dizisinin başrol oyuncular. Feodal beylikler döneminin Japonya’sında geçiyordu ve İngiliz denizci Black-thorne’un, yani Anjin San’ın maceralarını anlatıyordu. Sa-

nırım diziyi çoluk çocuk herkes izlerdik. Tekerlemeler bile uydurmuştuk. Her şeyi bilen oğlum avuçlarını çenesinin altında birleştirip başını hafifçe eğdi ve “Kon’nichiwa,” dedi. Ben de aynı şekilde karşılık verdim.

“Kon’nichiwa Edip San.”

HEMEN sonra aklıma *Beyaz Gölge* geldi: Televizyonda yayınlandığı yıllarda sanırım ortaokuldaydım, lise de olabilir. Salami vardı, Coolidge vardı; bir de Koç Reeves’i hatırlıyorum, diğerlerinin adlarını unuttum. Eski bir NBA oyuncusu olan Koç Reeves, çoğunlukla Siyahi ve İspanyol gençlerin devam ettiği bir lisenin basketbol takımını çalıştırıyor-du. Lise, gelir düzeyi düşük göçmen ailelerin yaşadığı sorunlu bir semttiydi. Los Angeles’ta. Koç, gençlere çıkış yolunu gösterdi, dayanışmayı öğretti. Birlikte yapıp etmenin hazzını yaşattı. En zor sorunların bile konuşarak çözülebileceğini belletti. Onlar ayrıca duş kuşlarıydı. Takım oyuncularını duşta hep birlikte eski caz ve blues parçalarını söylerdi. Dizinin Türkiye’de kültürel ve sosyal etkileri oldu. Ama en önemlisi, gençler basketbolu *Beyaz Gölge* sayesinde sevdiler. Ben dahil. Aslında bu diziden sonra ülke basketbolu çağ atladı bile denebilir.

Esinleyiciydi.

ZENGİN ve Yoksul dizisinde tüm ülkenin kalbi yakışıklı ve iyi kalpli Nick Nolte’nin, yani yoksul adam Tom’un yanında atardı. Kardeşi Rudy iyi eğitim almış bir işadamıydı. O zamanlar ülke halkı olarak seçimimiz yoksullardan yanaydı; sanırım yoksulluğun aynı zamanda dürüstlüğü temsil ettiğini hâlâ sezebilen bir toplumduk. Ya da tersini. Kötü adam Falconetti’yi doğal olarak hiç kimse sevmezdi. Tom öldüğünde, hatırlıyorum, hepimiz çok üzülmüştük. Sanki ailemizden biri ölmüştü. Ailemizin en sevilen kişisiydi. An-

nem ve babam Tom'un zamansız ölümüne ağladı. Biz çocuklar ağlayamadık. Nenem hep olduğu gibi kendisini tuttu. Tüm ülke şoktaydı. Hatta bir travma yaşıyordu. Ertesi gün *Hürriyet* Tom'u manşet yaptı. Yazık oldu delikanlıya.

Sokaklar boşalırdı.

BİR de *Kung Fu* dizisi vardı, daha da eski, sanırım 70'lerde gösterilmişti. Şaolin manastırında yaşayan Caine adında bir çocuk. Ustasının avucundaki taşı kapabilirse manastırdan ayrılabilirdi. Ancak dazlak kafalı kocaman bir adam olduğunda bunu başarabildi ve kardeşini aramaya Vahşi Batı'ya gitti. Ayrılırken ustası ona bir öğüt verdi: "Hiç unutmama, bilge insan daima yere bakar ve toprak gibi alçakgönüllü olur." Amerikan kasabalarında dolaşırken bir kovboy şapkası takıyordu ve saçları uzamıştı. Omzuna geliyordu. Çok "cool" bir görüntüsü vardı. Konuşmayı pek sevmeyen, sessiz biriydi. Manastırdaki rahiplerden aldığı eğitim onu dövüş sanatlarında ustalaştırmıştı ama 19. yüzyılın Vahşi Amerika'sında bu becerisini çok nadir kullanıyor, dövüşmek zorunda kaldığında ise daima adalet için dövüşüyordu. Televizyona ağzı bir karış açık bakan biz çocuklarsa, onun sürekli dövüşmesini istiyorduk.

Bazen dizi "flashback"lerle Caine'in bir "Çekirge" olduğu çocukluğuna dönerdi. Gözleri görmeyen beyaz sakallı ustasıyla aralarında geçen diyalogların felsefi boyutu kafamızı karıştırırdı:

"İnsan kendi kendini incitebilir mi?"

"Hayır Çekirge."

"Öyleyse onu başkası mı incitir?"

"Hayır Çekirge."

"O zaman her ikisi."

"Gözün kendi yumruğunla karşılaştı mı?"

"Öyleyse karşılığını vermenin yollarını mı aramalıyım?"

“Borç nedir?

“Benim acım.”

“İntikam delikli bir teknedir, boşluk vaadinden başka bir şey taşımaz.”

“Öyleyse haksızlığı her zaman iyilikle mi ödemeliyim?”

“Haksızlığı iyilik ve bağışlamayla öde, ama iyiliği daima iyilikle öde.”

Sanırım sabrın güzelliğini öğretmişti.

ŞU kitap, daha okumadan bana giriş yazısı yazdırtan kitap. Onda ilerliyorum. Yani çevirisinde. Ve ilk izlenimimde, ya da sezgilerimde haklı olduğumu görüyorum. Şimdiden bir sürü “canım”, “cicim”, “hayatım” hitaplarına rastladım. Ama bu yazının konusu Bayan Unguentine değil. Çeviriye ara verip bu yazıyı yazmaya başladığım için bir hatırlatayım dedim. Her şeyi bilen oğlumla yemeğe oturmadan önce de, Bayan Unguentine’nin kaptan kocasına yazdığı ve kahvaltı sırasında bir peçete gibi katlayıp tabağına koyduğu mektubu çeviriyordum. “Zayıf Halka! Yemek hazır!” diyen sesi duyunca kalkıp geldim.

Bu aralar çok zayıfladım.

YEMEK masasında birdenbire aklıma üşüşen tüm bu dizilerin sosyolojik tahlilini yapacak değilim. Bu benim işim değil. Haddim de değil. Ayrıca bu iş Ünsal (Oskay) Hoca’dan sonra bitti zaten. Bitmese de soldu, soluk yitirdi. Hoca’nın öğrencisi olup da ondan feyiz alan iyi sosyal bilimciler var elbet, ama henüz hiçbirisinde onun bilgeliği ve tadı yok. Tat dedim de, bu memleket insanda tat mı bıraktı. Düşünmek için sağa sola çatıp vakit kazanırken buldum işte. Bu yazıya niye başladığımı, ucunu nereye bağlayacağımı. Hocanın öğrencilerinin de tadı kaçı.

Biliyorum.

“RUS manken Olga, kayıkçı sevgilisinin yanında, esmer Türk erkeklerine hayran olduğunu açıkladı.” Çok normal. O zamanlar maddi anlamda olmasa da, kültürel ve sosyal anlamda bir Avrupa ülkesiydik. Gazeteler gündem bulamazdı. Hele yazın. Magazin her şeydi. Toplum olarak canımız sıkılırdı, ama teknik olanaksızlıklar yüzünden Avrupalılar gibi “*extreme*” sporlar icat edemezdik. Bunun için paramız da yoktu. Onlar gibi eğlenemediğimiz için onlardan daha fazla sıkılırdık. Fakirlik sıkıcı olabiliyor. Ama onlarda olmayan bazı avantajlarımız vardı. Az paramızı harcamayı en iyi biz bilirdik.

Alman usulü bizi bozardı.

GEÇENLERDE televizyonda bir dizi izledim. *Broadchurch*. İngiltere'nin güneyinde bir kasabada geçen bir polisiye. Müzikleri harika. Ama asıl harika olan, 2000'li yıllarda geçmesine rağmen doğanın hiç bozulmadan kalmış olmasıydı. Beni aldı ta ilk gençliğime, 19 yaşıma götürdü. Yine o kırlarda olasım geldi. İç çeke çeke izledim. Konusundan çok kırlarına, doğal manzaralarına takıldım. Doğanın bu el değmemiş hali bana *haiku* yazdırdı. İnsan şuraya bir AVM diker, dedim içimden. Alışkanlıktan. Aslında kızgınlıktan, öfkeden söyledim. Diziyile ilgili aklımda yer eden ikinci bir konu da oyunculuklardı. Yediden yetmiş yabancı oyuncuların canlandırdıkları karakterlere hâkimiyetleri, onlarla özdeşleşebilme yetenekleri. Öyle başarılılar ki, duygu bir anda ve hiç çabasız izleyiciye geçiveriyor. Sonra aklıma, ülkedeki bu sefil iklimin, sadece kültürel ve sosyal değil, aynı zamanda yoz siyasal iklimin yaratılmasında azımsanmaz katkısı olan son zamanların Türk dizileri geldi. Oyunculukları düşündüm. Güleyim mi ağlayayım mı bilemedim. Ağlamaklı oldum. Ankara'dan İstanbul'a *göç eden* ODTÜ'lü eski arkadaşları anımsadım.

Bu dizilerin bazılarında, senarist olarak bu “solcu” arkadaşların imzası vardı.

Acı acı kişnedim.

TRAFİKTEYİM. Adam üçüncü şeritte park etmiş bekliyor. İkinci bile değil. Üçüncü şeritte. Adam dediysem, bir otomobil yani. Kalan tek ya da yarım şeritte araç kuyruğu oluşmuş. Ben de arkalarda bir yerlerdeyim. İzliyorum. Yavaş yavaş ilerliyoruz. Sürücülerini gözlemliyorum. Öyle sakinler ki! Her şey çok normal. Bense delirmek üzereyim. Hep olduğu gibi, yapayalnız hissediyorum. Trafikte bile. Geçitten geçme sırası bana geliyor. Kafamı sağa çevirip bakıyorum. Evet bir adam. Cep telefonuyla konuşuyor, gülüyor. Halinden memnun. Yolu satın almış zibidi, öyle rahat. En ufak bir mahcubiyet duymuyor. Neden duysun ki, ne yaptığını bilmiyor! Nasıl olsa kimse korna da çalmıyor. Dikkatini çekecek biçimde kornaya basıyorum. İstifini bozmadan dönüp. Ne var? Der gibi bakıyor. Telefonla konuşan bir maymuna benziyor. Muz yiyor. Sanki üçüncü şerit onun doğal yaşam alanı. Yok bir şey. Diyorum. Devam et. Allah belanı versin. Diğer sürücüler de en az onun kadar utanmaz. Onun kadar ahlaksız. Neden mi? Tepki vermedikleri için. Küçük yanlışlara tepki vermeyen büyüğüne hiç veremez. Trafikte neysen hayatta da osun. Ya kendini merkez sanırsın, ya yersiz yurtsuz bulursun.

Eskiden olsa, gençliğimde. *Mücbir* keşifler, *cebri* adlandırmalar yaptığım ve onları insanlarda denediğim o despot dönemi yaşıyor olsam, başka türlü davranırdım. Her şeye Benjamin Dokunuşu’yla kat kat, vizörlerden geçerek baktığım ve anında sanki zamanın dışına savrulup camdan rüyalar gördüğüm. Bir ara dönem. Her haliyle sivil. Bir itaatsizlik. Düşünmeye ihtiyaç duymayan, çünkü herkesten ve her şeyden daha hızlı davranan. Bir deneyim. Eller yukarı! *Me-*

lek ya da *mizah duyumu* dediğim silahtan söz ediyorum. O zaman o gaspçıya ne küfrededim ne de onu aşağılar. Dilin tüm engelleri aşan şaşırtıcı ve onarıcı kara büyüüne başvuru, birkaç cümlelik eğitici bir tirat parçalar, selam verip geçerdim. Zahmetsizce. Gülümseyerek. Her zaman işe yarar. Dünyayı bile değiştirir. Ve eminim adam, hemen o anda değil, belki birkaç dakika, belki yarım saat sonra, ama mutlaka arabasını uygun bir yere çekirdi. Demek ki bu halktan, en azından yarısından umudumu kesmişim. Konuşmaktan. Teslim olmuşum. Daha acısı, kendimden ve çift Tanrılı dinimden, yani kalem ve kâğıttan da umudumu kesmişim. Ama hâlâ, beni insan yapan o sarsıcı yazı uzamını anımsıyorum. Tortusunu yaşıyorum. Benim bildiğim bu. Bu kadar.

Durum budur.

HER şeyi bilen oğlum yemeğini bitirip kalkıyor. “Bu yemekte çok şey öğrendim,” diyor, gülümsüyor. “Afiyet olsun,” diyorum. Sürekli düşündüğüm iki şey var. İkiisi de moda bir konuyla, beyin göçüyle ilgili. Oğlum ne yapıp edip bu ülkenin pençesinden kurtarmalıyım. Üniversiteyi yurtdışında okumalı. İyi de bu iş parasız çevirilerle olmaz. Acilen bir “*best-seller*” bulmam lazım. Ama ülke yamyamların eline kaldı. Burada bize mama yok. Bu ülke artık zehirlendi. Sadece toprağı değil. Yalan geleneğinden gelen bir güruh yalanı rutinleştirmekle kalmadı, topluma kanıksattı. İki nesil ziyan oldu. *Galileo'nun Karısı*'nda yazmıştım gerçi: “Türkiye oradan buraya nasıl geldi aklım almıyor. Rüya da mıyız lan?” “İlhan İrem demişti zaten. Yazık Oldu Yarınları. Hepsi sanki bir rüya.”

Şu kitap, daha okumadan bana giriş yazısı yazdırtan kitap. *Unguentine'nin Seyir Defteri*. Onda ilerliyorum. Yani çevirisinde. Yemek masasından kalkıp tekrar çalışma masa-

ma geçiyorum. Mavnanın eski buharlı motoru gibi, benim de zaman zaman beynim yanıyor. En azından Şimdi karnım tok. Motor yerine ben de mi yelken taksam! Doğal yakıtla çalıŐsam! Sanki Bay Unguentine bir Şeyden kaçıyor. Suya sığınmış; topraktan kaçıyor. Doğru. Tüm haksızlıklar, bütün adaletsizlikler karada. Bunlardan kaçıyor. Ya da bana öyle geliyor. Saçma değil, bence önemli bir soru: Toprak mı vazgeçti alçakgönüllü olmaktan, insanlar mı? Yerini bulamayan insan yola düŐermiŐ. Ben de istiyorum. Yollara düşmek, hatta denizlere açılmak istiyorum. Karadan bıktım. Gemi kaptanı olmak ve bir daha karaya ayak basmamak istiyorum.

“Bu nasıl bir gezegen böyle, canım?”

Çatlamış Bir Camda Yaşamak:
“Sen aşk ve sanatsın benim için ve
daima öyle kalacaksın!”

SİZE kalbimi anlatmalıyım! Bir kapanda kuş gibi çarpınan kalbimi. Çünkü insan kalbinden geçenleri anlatmayı başabilirse, anlaşılır. Arınır. Kurtulur. İnsanoğlunun en eski dini. Kaynağı. Kişinin elini hiçbir yere, özellikle bileğine ya da boynuna koymadan, bir ağaca dokunmadan, suya sokmadan nabız atışlarını duyması gibi. İki yarının birbirini bulması denli. Zor. Ama imkânsız değil. Size. Kalbimden geçenleri. Ve. “Büyüsü bozulmuş” bu dünyaya

sıgmayan soylu ruhlariyla. İntiharı bir vazgeçiş olarak değil, yeni bir maceraya atılmak üzere olan bir denizcinin bilinmeze olan tutkulu arzusuyla bir direniş gibi seçen. Tüm o Romantik şair ve yazarların coşkulu isyanıyla. Anlatabilmiyim. Ya da delirmeyi. Buradaki intihar sözcüğünü, Yaşamak olarak düşünün. Delirmeyi de öyle. Basbayağı yaşamak işte! Ama elbette korkarak, belki her anında ve her anından deli gibi korkarak. Niye mi? Yitirmek olduğu için. Ve o çok güzel olduğu için. Ve bu şairleri hissederek okuyan, suda bıraktıkları izleri gören, suyu takip edebilen herkesin, bu dünyaya gelmiş ve hâlâ yaşayan, ya da çoktan göçüp gitmiş, yola düşmüş o güzel, o cesur insanların kalbinden geçenlerle. Ortak hislerle. Ve nasıl bir uzaysa göğsüm! Tutmazsam düşecekmiş gibi gümbürdeyen kalbime sarılarak. Size kalbimi anlatmalıyım!

ÜLKEDE her gün onlarca hukuksuzluk olurken, adaletsizlik vahşet boyutuna varmışken, tıpkı yalan dolan gibi açlık da rutine dönüşmüşken, adam tutmuş nelerle uğraşiyor diyebilirsiniz. Ama bu bir seçim değil! Bir bayrak beni göndere çekmeyin, orada çok üşüyorum, her gün yavaş yavaş eskiyorum diyemez ki! Ya da bir deniz feneri. En güzeli, Albert Sanchez Piñol'un hayal ettiği deniz feneri. Beni bu sivri kayaların üstüne, buz gibi denizin tam kenarına inşa etmek zorunda mısınız? Hiç değilse konuk edeceğim zavalı ölümlüleri düşünün. Bu savaşlar hep benim yüzümden. Hep sizin yüzünüzden. Diyebilir mi!

“SOĞUK ve korku dudaklarımı kavurmuştu. Boynumda kaşkol gibi duran kalın sargıda, kanlı, kurumuş yara kabukları, hafif nemli ve irinli kan pıhtıları vardı. Bedenim artık yaraları kapatma sanatını anımsamıyordu. Kırık tırnaklar. Saçlarım katrana benzer bir tabakayla kaplıydı. Kulağımın

üstünden bir tutam saç aldım ve büyük bir şaşkınlıkla saçımın gri beyaz bir renk aldığını gördüm. Kafamı kovanın içine daldırdım ve bir sineğin telaşıyla kafamı ovuşturdum. Ama bu yetmiyordu bana. Bedenim günahkâr bir kirliliğe gömülüydü. Silahımı, teçhizatımı, bıçaklarımı bir yana koydum; paltomu, yün kazağımı, gömleklerimi, botlarımı, çoraplarımı ve pantolonumu çıkardım, bulaşıcı bir hastalık, beni koruyan giysilerin her tarafına mikrop bulaştırmış gibi çırılçıplak kaldım. Sonra kaynağın çıktığı duvara tırmandım.”¹

FIRIL fırl dönen bir santrifüj var. Rüyamda. Te çocukken. Şekli yuvarlak ve bir ağzı var. Rengini anımsamıyorum. Siyah olabilir. Kocaman olduğu kesin. Bir anda yanı başımda, kulağımın dibinde bitiyor ve dönmeye başlıyor. Kim döndürüyor, nasıl ve ne için döndürüyor bilmiyorum. Gülüyor, hızlandıkça kahkaha atıyor, kahkahaları anlaşılmaz homurtulara dönüşüyor. Ve sanırım en hızlı devirle dönmeye başladığı andan bir süre sonra, niye çıktığı belli olmayan mırıltılar, gıcirtılar, tıngırtılar ve daha birçok kulak tırmalayan tuhaf ses dayanılmaz tizliğe ulaştığı anda, ağzını açıp beni kapıveriyor. İçindeyim. Uyan diyor. Gözlerimi açıyorum. Her yer bembeyaz. Ama korkutucu değil. Çünkü sessiz. Tarifsiz bir ferahlama. Şairin dediği. İçim öylesine yüceliyor ki, sanki göklerin üstüne çıkıyor. O yüzden mi bu dizeyi çok seviyorum? Etime kemiğime, otuma çöpüme ayrıldığımı hissediyorum. Hatta onlar da bir süre sonra maddenin hallerine ayrışıyor. Kemiklerim toz, çiçek ve su olarak, ağırlıklarına ya da yoğunluklarına göre ayrı ayrı yerlerde toplanıyor. Kanım en üst kısmında şurup, orta kısımda merhem, alt kısımda pıhtı kalacak şekilde ayrışıp birikiyor. Kalbim plazmaya, beynim jelatin bir akışkana dönüşüyor. Hayali ve gerçek bedenim, ruhum ve cisimselliğim.

Düşüncelerim, duygularım, korkularım, sevinçlerim. Ve isimlerim. İlk adım, göbek adım ve soyadım. İçime işleyen, ruhuma ve aklıma kazınan isimler. Sevdiğim erkek ve kadın isimleri. Çiçek, kuş ve nehir isimleri. Beni ben yapan ne varsa, her şey atomlarına ayrılmayı bekliyor. Santrifüj, sanki devrilecekmiş gibi titreyerek, şangır şungur duruyor. Kapağını açıyor ve beni tükürüyor. Eriyik bir cam gibiyim. Amorf! Ne güzel. Sabah oluyor.

Bu rüyayı uzun süre gördüm. On yıllar boyunca. Sonra karıştırdım. Emin olamamaya başladım. Bir gün, bunun rüya olmadığına, gerçeğin ta kendisi olduğuna karar verdim. Bu benim hayalimdi. Gündüz düşüm. Dalgınlığım. Yolda sokakta yürürken içine düştüğüm.

SONUNDA sadece bir hissediş olduğuna karar verdiğim bir rüya daha gördüm. Gençliğim boyunca. Dört tane duvar var. Sımsıkı kucaklayan, öpen, koklayan. Sokağın ortasına yakın ve sokak yokuş, epeyce dik. Demek ki yavaş yavaş çıkılıyor, dura kalka. Yorgun bir kalp gibi, soluk soluğa. Bekleyen pencereden baktığında, masmavi bir deniz görüyor. Sıcak bir yaz mevsimi, ürperen bir ikinci vakti. Kavak ağaçlarından. Huuh! Serçelerin kanatlarından. Doğru esen hafif bir rüzgârın. İçinden. Yaprak rengi o şeye doğru sürükleniyorum. İngin bahçe duvarları olan evlerin. Pencerelelerinden eğilen. Kül rengi. Rüzgârda savrulan tül perdeler. Hep denizi görmek için. Denizi görmeyen bir ben. Huuh! Çünkü yokuş çıkıyorum. Aklımda. Titrek kavaklar. Tek tük meyve ağaçları. Kedilerle oynayan çocuklar. Denize karşı yokuşu inen birkaç yetişkin. Mahalle tertemiz değil. Dağınık. Kaldırımlar kırık dökük. Aralarında otlar, çiçekler. Mor dikenler. Tam sevdiğim gibi. Herkesin. Her şeyin çevresinde. Birkaç kat buhur. Havanın yaydığı ıtır. Hayat tuhaf. Yaşatıcı. Duyan kişiyi sarıp sarmalayan. İçe işleyen bir

hafiflik. Yürek ferahlığı. Sahip olunamayan. Sadece içinde yer alınan. Kuytuluk. Elvis Presley'nin pamuklu sesi. Bitince. Yine duruyorum. Huuh! Soluklanıyorum. Yokuşa bakıyorum. Aynı. Ama hava bir anda değişiyor. Gerçeküstü ya da Gotik bir alacakaranlığa bürünüyor. Sol bacağı tutup sağ bacağın önüne koyar koymaz. Cisimler buhar saçmaya başlıyor. Bir manyetik alan serpintisi. Gökkuşağının tek baldırı. Satürn'ün en içteki halkası. Bazı kayaçların metamorfoz bölgesi. Eriyen sarkıt ve dikitler. Denizde batan gemiler ve sodalı kaynaçlar. Kükürt sarısı, limon sarısı ve görünmez sarı. Ve düzensiz kırların baş dönmesi. Arasından geçip gidiyorum. Bir süre daha. Bekleyişe doğru. Yokuş. Yapış yapış. Esneyen bir ağız, kurumuş bir dil. Huuh! Kalbim. Heyecanlı, biraz telaşlı, kıpır kıpır. Kavuşmak için acele etmeyen, atmosferle çatışmayan. Tırmanan gövde. Kısa, yorgun, güvenli. Denizi gören bir semtte, bir yokuşun ortasında, iki katlı, tütün yaprağı renginde bir ev. İkinci katında, bir servinin gölgesinde bir oda. İçinde bekleyen bir bulut. Cam gibi üflenlen. Tüy şeklinde. Birazdan bir şey sunulacak. Dindar birisi rahmet diyebilir. Bir başkası bağışlama. Hatır, gönül borcu. Bilmediğim bir zamanda. Bir mekân. Ulaşmak, uyanmak ve korkmadan yaşamak istiyorum.

DAHA dün gibi hatırlıyorum. Gününü ve saatini bile. 16 Kasım 1995 ve *ölçülen an*, yaklaşık olarak sabaha karşı beş yirmi. Yani şöyle: ~ 05:20. Elbette saatle dakika arasına koyduğum üst üste iki nokta yanlış, ama değiştirmeyeceğim. Belki o günlerde elektronik bir masa saatim vardı ve şiir biter bitmez onunla bakışmıştım. Zamanı yaklaşık olarak kaydediyordum, çünkü onun ne büsbütün içindeydim ne de dışında. Yazdığım ya da kayıt altına aldığım ne kadar uzun olursa olsun, o yaklaşık anın ya bir ya iki adım önünde başlamıştı ve ben her türlü bakıştan daha hızlı yazıyor-

dum. Ah! Ariadne'nin ipliği gibi bir iplik olsaydı keşke! Yani yumağı açan biri. Beni bu bakan pençelerden kurtarsaydı! Kurtarıp bir yatağa yatarsa, başımı okşasa ve yatıştıran tatlı sesiyle, "Soylu çocuk," deseydi. "Bu şekilde yeti-şemezsin sonsuzun hızına. Onun uzayda her yöne dağılan saçlarını tersinden taramaya çalışmak olur bu. Biraz uyumalısın. Nasılsa *yarın* devam edeceksin," deseydi. Bir şeyle göz göze geliyor, hemen o şeyin gözlerini çalıyor, böylece her şey hiç çabasız ve hiç zahmetsiz sonsuzca çoğalıp çeşitleniyor ve ben hepsine yetişebiliyordum. Ya da yetişebileceğimi, yettiğimi zannediyordum. Ama her şey hiç kuşkusuz bir an için benim oluyordu. Ya da ben, o anda her yerde ve tüm zamanlarda oluyordum. Bazı eşiklerden düşülüyor, hiçliğe adanan bazıları insanı bambaşka biri yapıyor.

O gün, hiç unutmadım, bir mahzeni bekliyorum. Ya da nöbetçinin gölgesiyim. Mahzen bir adadaydı. Kendime bu kez böyle bir mizansen seçmiş, başka bir hayale sığınmış, havaya binalar inşa etmeye hazırlanıyordum. Çırılçıplak bir gelecekte, belki unutulmuş bir geçmişte yaşanacak bir kış ayıydı. Adam çok zayıftı. Ceketinin cebinde üç beş eski zaman mektubu taşıyordu. Masanın üstünde kâğıtlar, ucu sivriltilmiş kurşun kalemler, bir saat (evet varmış işte), bir çakmak, bol tütün ve eski bir kırmızı radyo vardı. Masanın üstünde silgi yoktu. Masanın kilitli çekmecesine ise, sanırım bir cep aynası, makyaj kutusu ve bir av tüfeği saklıyordu. Bir kafesin içinde bir fare, başka bir kafesin içinde bir kuş ve ne kuşu ne de fareyi umursamayan Sementa adında beyaz bir kedi. Beyaz kanatları, pamuktan parmak uçları olan bir kadın her gün kuşu, fareyi ve kediyi beslemek için geliyordu. Bir de beyaz elbiseli bir garson, arada bir çay ikram ediyordu yazı yazan adama. Bana. Hayalimdeki konfor bu kadardı. Beyaz elbette simgesel olarak seçilmişti ve ben

hep olduğu gibi, o rengi de daha sonra yaşayarak keşfedecek, gerçek beyazı korkunç saf haliyle görecektim. Her rengi emen beyazı. Vahşetin rengini. Santrifüj beyazını. Köpürtecektim. Kuşun henüz bir adı yoktu, yine de, ne olur ne olmaz diye bir kafeste tutuyordum. Fareninse, nedense ada ihtiyacı yoktu. Adam kalkmış, fotoğraf makinesini uçayadığın üzerine yerleştirmiş ve dış deklanşöre basıp kilitlemişti. Karla birlikte yazmak başladı. Gençtim, ama kaç yaşındaydım ki? Çünkü şöyle yazmışım: “Kutsuyorum yüzyıl önce yadsıdığım şeyleri, rahat yastıkları ve zincirleri. Tardım kafamı açın bakın, kovdum ağır çünkü soylu düşünceleleri. Doydum şimdilik doyumsuzluğa, elimden gelmiyor dahası. Merhametli bir kadın gelsin ve gömsün, servetimin ayakucunda bir kucak yer ayırdım, gözlerimin çarptığı kuş cesetlerini.” Oysa, hatırlıyorum, büyülenmiş uçuyordum. Sadece bana bağışlanmış gümüş kanatlarım vardı sırtımda ve gözlerimin çukurunda *yepyeni*, Caspar David Friedrich’in bulutların üzerinde ya da uçurumun kıyısında yolculuk eden *flanör*’ünün gözleri gibi bakan balıkgözlerim. Belli ki çok yorgun, evreni gezip gelmiş, kimsenin görmediklerini görmüş, savaşmış, yenmiş, yenilmiş ve sonunda sahibine “her şeyi yazma hakkı” bağışlamış gözler. Demek ki yepyeni değilmiş, ödünçmüş. Rengini unuttum: “Adımın yaşatacağı kalmadı daha. Her şeyi biliyorum. Gördüm görünmeyeni. Gizini çözdüm suyun ve izledim yıldızın yöşüncesini. Bitmeyenin sonundayım, sonsuzun yatak odasında bir mola. Her şey ters bir döngüyü takip ediyor olsa gerek. Zaman yok, mekân silik, hayal ise çok net. Soykası pasparlak zihnimin. Yoruldum ve uyandım. Kim parlatıyor hâlâ gömüleni?” Ah, zavallı kâtip yazıcı! Sanki tek suçlu kendisiymiş gibi naif bir dille hızı için özür bile dilemiş, “ama ben bir kuşa çarpacak, çarpıp da durmayacak kadar hızlı yazamam ki,” demiş! Kime demişse? Benjamin’in esi-

niydi hepsi, O'nun yüzündendi. O'nun imzası gibiydi son sözü, dileği: "Adsız ve mutlu doğa, mirasını tırtullara yükle ve bir ad ver taşın oyuğundakine." Ve şimdi ben, zamanında belki şarkı gibi duyup kayıt altına aldığım için kimsenin okumadığı ya da duymadığı şiirlerimden birini, o çift dilli şiiri buraya kopyalamaya, herkese dinletmeye hakkım olduğunu düşünüyorum. Hakkım. Hoş, konu şiir olunca, ne zaman kimseyi umursadım ki! Ama çeyrek asır önce yazdıklarımı sonradan, yani şimdi, tam bu an anladığım doğru. Hiç değilse daha başka, daha iyi, ya da *ilk kez* anladığım.

BEN KUŞ

bu kadar hızlı

kimden kaçıyor

buharı çırpılmış gözlerinden

bahara çarpmış düşleri

dişi kıştan kaçıyor

mumlu ayışığında çıplaklığı yok ki

saçlarını hiç giyememiş ki

kusurlu kelebek yaşında bulutlarda yaşıyor

yağmur diye erimiş yürümeden daha

ben erkeğin olayım bebek

saçlarına beybi şampu

vahşi yağmurlu gök tözü

çocukluk tepede

gümüş mumlar krallığı

kaniyor mor yağmurluğu

to built castles in the air

to destroy rain in the army

I am your man baby

childhood with wild sky
childhood with rainy sky
candle
silver kingdom of me

sis yanıyor
fahişemin yamalı etekliğinde
siste saatte 150 kilometre
Kafka'nın tavşan uykusu
yarım yamalak günışığı

her gece bir narla sevişip
kanayıp uyanıyor
her sabah bir narı
gün boyu soysunlar
saçsınlar ortalığa diye
kanatıp
kendini doğuruyor

to built castles over the hill
to destroy rain in the dream
I am your fire baby
childhood without wild sky
childhood without rainy sky
cloud
golden kingdom of me

kırmızı ayışığında çıplaklığım yok ki
elini kolonyaladı ahali
kedi/mi sevecekler
herkes göbeğini yürütüyor sokakta
onlar parmakları/mı yürütecekler

düşleri çikolatalı
kızı seveceğim
narı da içinde dişlerini
yürüteceğim

yetmiş/inde birden anne olmak
nasıl ki çocuk
mükemmel yaşında sevgilin kolunda
beş parasız olmak
yağmur gibi erirsin yanında
saçlarını dökersin avcuna

bugün param yok ki hiç
çömelmiş büzülmüş duvarla
yaslı kahverengi
dilenmeyen çınarı
öpüverdim dudaklarından
dilimdeki yara geçiverdi
tuzlu acı hayat
dolu yağdı
ağzıma gözlerinden

to built castles on the street
to destroy love behind the doors
I am your childhood baby
my sky without wild you
my sky without rainy you
HAIR
purple kingdom of me

ben kuş
bu kadar hızlı
kimden kaçıyor

buharı çırpılmış gözlerinden
bahara çarpılmış düşleri
dişi kıştan kaçıyor

SANKİ doğum gününe bir armağan yetiştirmeye çalışıyorum. Bir çeviri elbette. Başka iş bilmem. Ve her satırında onunla konuşuyor, sohbet ediyorum. O bunu bilmiyor. Telaşım ondan. Yürek tedirginliğim ondan. İçimin daralması, soluğumun kesilmesi. Hep ondan. Oysa doğan kişi öldü. Çoktan öldü! Haberim mi yok? Var ama kabullenmiyorum. Kabullenmeyi denediğim zamanlar oldu. Çok uğraşım ama beceremedim. Kabullenmek çöle düşmek demektir. Çölde doğmamış, kızgın güneşte, kum fırtınalarında ve gece ayazında yaşamayı bilmeyen, susuzluğa dayanıksız bir bitki gibi. Hissettim. Ölecektim. Bir evin güvenli ortamında yaşamaya alışkın, toprağı daima nemli olması gereken, ilgiye, sevgiye ve tanıklığa muhtaç, doyumsuz bir bitki. Bambu, Venüs Saçı ya da Devetabanı gibi. Sonunda karar verdim. Onunla bir anlaşma yaptım. O bana kendi gerçeğinden asla bahsetmeyecek. Hoş, seçtiğı ebedi suskunlukla bunu nasıl yapsın! Anlatan sadece ben, kendim olabilirim. Öyleyse yarısıyla, kendimle bir anlaşma yaptım. Ben, hayalkeş kişi, kendi gerçeğimi bir hayalde yaratacaktım. Eski günlerde. Sonsuz aşk vaadiyle bir arı kovana gibi kaynayan, coşan. Onun Tanrısı olduğum, benim Tanrıçam olduğum mutlu günlerde. Sanki hiç gitmemiş gibi, sanki yapıp ettiklerimle hâlâ ve hep gurur duyuyormuş gibi. Beynimi açıpyaladığı o akıl almaz günlerdeki gibi. Yaşamaya devam edecektim. Başka şansım yoktu. Ona, yani sadece hayale sınıksıkı sarılacak, yok olmasına asla izin vermeyecektim. İzin veremezdim. Bu *hayali gerçeğı* ne olursa olsun, hayatımda ilk ve son kez yaşatmayı denemeliydim. Anlıyor musunuz? Başka çarem yoktu.

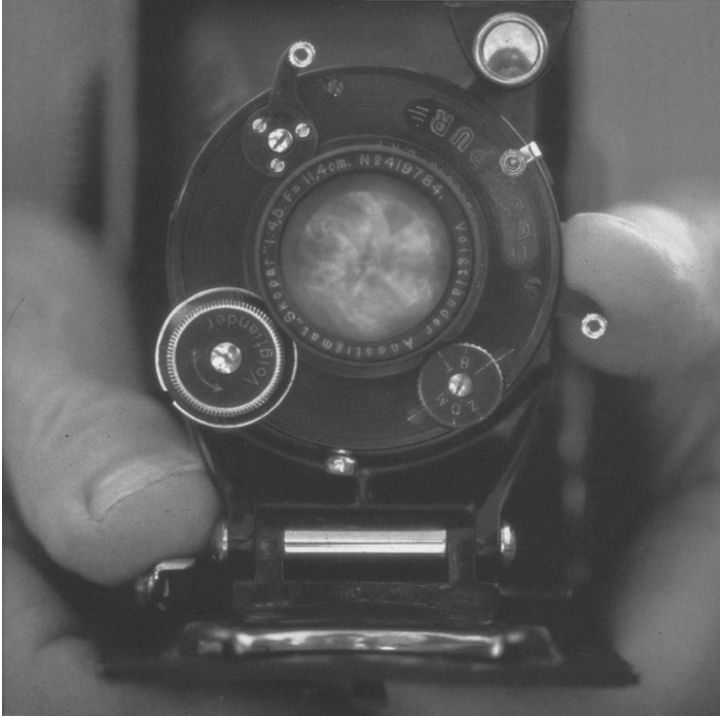
walter benjamin

selected writings

series edited by

HOWARD EILAND
MICHAEL W. JENNINGS

Volume 4, 1938-1940

Size camın hayatından örnek vereyim. O kişi de, sonsuza gitmeden önce camın hayatını öğrenmeye başladı. Yani durumumuz eşitleniyor. Belki çoktan eşitlendi ve hatta o, şimdi benim bildiklerimden fazlasını biliyor. Bir pencere

camı düşünün. Mavnanın kubbesindeki camlardan birini. Çerçeveye dokunduğu bir tarafı hafifçe çatlasın. Öyle olmalı çünkü ortasından çatlasa durumu umutsuz olurdu. Eritip yok etmek dışında, camın hayatını kurtarmanın tek yolu, o çatlak büyümeden, henüz bebekken, önüne *yuarlak*, minik bir delik açmak. Hoş bu da ustalık isteyen, zahmetine herkesin katlanabileceği, herkesin becereceği iş değil, ama bir şekilde yaptınız diyelim. Camın zamanından önce kırılmaması, yitik ve eksik ömrünü tamamlayabilmesi, dışarıdaki fırtınalara, yağmura, doluya, kara, ani termal değişimlere dayanabilmesi için o *yusyuarlak* deliğin orada, çatlağın tam önünde durması gerekiyor. Yani hayalin. İşte o delik benim hayalim. O delikli ve çatlak cam, hayatım. Şimdi böyle bir cam olarak yapmam gereken, uzak durmak. Her şeyden. Aşktan bile. Belki en çok aşktan. Hatta, olur da rüyamda görürüm diye, uyumamak. Ya biri çıkar da, “Nereye yetişiyorsun, neden kaçyorsun? Yok öyle bir şey!” deyiverirse! En küçük bir sitem, kötü bir söz, benim olmayan, reddettiğim onun gerçeğine dair bir anıştırma, hatırlatma. Sonum olur. Oysa hâlâ, benim bile, bu halde bile, davul gibi şişmiş Bayan Unguentine gibi değil, tersine, bir çöl faresi gibi zayıflamış halimle, yapmam, bitirmem gereken işler var. Dahası, sorumluluklarım var benim. Evin içindikileri soğuktan korumalıyım. Ama yine de sunmaya devam etmeliyim. Öyle hissediyorum. Her acılı sunağın yaptığı bu değil mi? Siz buna yazgı mı diyorsunuz?

HEPSİ şu kitap yüzünden. Daha en başında gençlik aşkım Benjamin’in sesini duyduğum için okumadan çevirmeye başladığım ve kendimi bir maceraya bırakmaya karar verdiğim kitap. Adına küçük bir ekleme yaptım: *Bayan Unguentine'nin Seyir Defteri*. Bugün son olarak çevirdiğim 74. sayfadaki paragrafta bir cümleye rastladım. Kalbimi tuta

tuta okudum. Çünkü Dünya'ya bir bebek gelmişti, ama Denizci Ungentine ona bir ad vermek istemedi ve yeni doğanı “Çocuk, bebek, oğul.” olarak bıraktı. “Her gün gerekecek bebek bezi sayısını, çocuğun mısır gevreğini, sebzelerini ve sütünü hazırlamayı, uyku saatlerini, en hareketli, en huysuz olduğu dönemleri, güneşe, banyoya, cereyana, buza, ateşe verdiği tepkileri” bilen, ağaçlarına ve hatta denizde belirlediği üç yeni musur türüne bile ad veren adam, bebeğe bir isim vermeyi reddetti. “Bu terimler onun hakkında bilgi vermek için yeterliydi.” Ama sonunda ne oldu? “Çocuk erkenden konuştu. (...) Daima çok önemli olan o *anda* tam olarak ne söyleyeceğini doğal olarak bilmiyor, sürekli *sonradan* anlayarak ve *önseziyle* konuşuyor ve böylece *sonsuz şimdiki zamanın* kökünü her defasında biraz daha kurutuyordu.” Çünkü adsız ve bağısızdı. Eksik varoluşu, kalbin içinde attığı şimdiki zamanın, aslında tüm zamanın dışındaydı. Özgürdü. Ve “Beş yaşına geldiğinde ergin bir dâhi olmuştu, mükemmel bir yüzücüydü, alçakgönüllüydü ve bir gün çok uzaklara yüzdü; hiç şüphesiz bizden, mavnadan, bu denizlerden bıkip usanmıştı.” Haklıydım. Stanley Crawford da Benjamin'i tanıyordu, üstelik onu benden elbette çok daha önce okumuştum. Ne güzel. “Canım”, “Cicim”, “Hayatım” hitaplarından sonra, birkaç yerde “Aura” sözcüğüne rastlamıştım. Ama sözcüğü Benjamin'in ona kattıklarıyla Türkçeleştirmek olanaksız gibi göründü. “Hava” dedim, “atmosfer” dedim, “hale” dedim. Belki işim bitince dönüp sakince tekrar düşünürüm. Ama bugün, az önce rastladığım cümleyi, bu kez bu yazının konusuna aldırmadan hatırlatacağım. Çünkü artık bu yazıları Bayan Ungentine'nin esinlediğinden adım gibi eminim. Esin ve esinlenme sözcüklerini duyunca kızıp köpüren şair yazarlar var, onlar için “başarının” sırrı atölye ölçütleri: çok çalışmak, disiplin ve düzen. Kafasına hiç silah dayanmamış

ya da ömrü hayatında bir *tetiğe* basıp bir şişeye, havaya, kuşa ya da insana ateş etmemiş birine bunları açıklayacak değilim. “Ona bir isim vermek, dedi, tarih denen zincirin yakın ve şimdiki ucunu üst üste getirmek, onları çekişle ezeerek perçinlemek, böylece başka bir zincir halkası yaratmak olacaktır ve bu ne kadar üzücü!”

Al işte! İlk cümleyi okur okumaz yazdığım yazıda, Benjamin’in ilk gençlik metinlerinden birine savrulmuştum. Kitapta okuduğum bu son cümle ise, giderayak kaleme aldığı *Tarih Kavramı Üzerine* tezlerini anımsattı. Ama tezlere dalmayacağım. Bilenler biliyor ve onlar da çoktan benim anımsadıklarımı anımsadılar zaten. Ah! Tarihin ya da hayatımızın akışını değiştirebilsek! Duran saatler kendi kendilerine tekrar çalışmaya başlasa! Bu elbette mümkün değil. Tarağı ya da saati tutan bir el, eller olmalı. O eller bizim olmayacak olsa da, bir zamanlar tanıdığımız, sevdiğimiz eller olmalı!

Neyin olduğunu söyleyemem ama bir şeyin çok üzücü olduğu kesin.

KİŞİNİN kendisini anlayacağını bildiği tek insanı, yarısını yitirmesi ne demek? Poe’nun içinde kedi saklayan duvarı olmak mı? Lord Dunsany’nin içine günahkâr bir ruhu gömdüğü alçak bataklığına düşmek mi? Söyleyin ne demek! Ya “Başka ne arardı gözlerin gözlerimde / parıldayan yenilgiye dalınca?”² İnançtan başka. Ne arardı? Ama akıl kalbi eğitebilir. Dahası eğitmelidir. Yine de. “Akıl teslim olması gereken bazı durumların varlığını tasdik etmeseydi asla hiçbir şeye teslim olmazdı.”³ Ah! Bayan Unguentine! “Yedi buçuk yıl önceki bir sabah ışığında denizin rengi. Dokuz gün bizimle kalan yoğun ve yapış yapış bir sis. Bunun gibi şeyler. Öyle ki, bir zamanlar senin kim ya da ne olduğunu bilmediğim bir yerde, şimdi kendimin ya da bi-

zim kim ya da ne olduğumuzu merak ediyorum. Bu nasıl bir gezegen böyle, canım? Kafamın nasıl karışık olduğunu görüyorsun. Bir şeylerin açıklanmasına ihtiyacım var.”

Öyleyse teslim ol. Yazarken aklına bağışlanan en aydınlık anda. Yum gözlerini. Direnme. Kaynağın çıktığı duvar mesela. Akıl ve kalp. Su ve taş. Ya da tersi. Ben artık aramıyorum. Bilincin inancın önünde minnetle diz çöktüğü yerdeyim. El ele. İnanıyorum. Biliyorum. Bu yüzden elveda yerine, “Yolda Görüşürüz,” diyorum.

Umarım Kısa Bir Moladır:
Doğada Dil'sizler konuşanları eğitir!

İNSAN bir kitapla nasıl böyle bütünleşebilir? Ve bu, kitabın çevirisi için iyi mi yoksa kötü mü? Sağlıklı mı sağlıksız mı? Ya benim sağlığım, iyiliğim ne olacak? Şu an yazmaya başladığım bu yazıdan 9 gün önce, 4 Şubat'ta, ki o zaman çeviriyi henüz yaralamıştım, şimdi ise sonuna yaklaşıyorum, *Bayan Unguentine'nin Seyir Defteri* için kaleme aldığım kısa giriş yazısını şu cümleyle bitirmişim: "Hiçbir kitabı böylesine inatçı bir tutkuyla, heyecan içinde ve yürek tedirginliğiyle çevirmemiştim." Doğru. Ve bu cümleyi daha kitabın yarısından yazmışım. Demiştım ya: Esinlendim ve yüzünü güneşe dönüp gülümseyen çiçekler gibi minnet doluyum. Kendimi meraka bırakıyorum. Ama bu

merak artık beni korkutmaya başladı. Gülümsemem kararıydı. Çünkü tam şu an, kitabın 79. ve 80. sayfasında Bayan Unguentine'yi korkutan ve meraklandıran bir şey oldu: "Gözlerim daha önce onda hiç görmediğim belli belirsiz bir kararlılıkla, ya da sonsuza dek hayatlarımızdan kovaladığımızı sandığım bir hüznle gölgelendi ve kısıldı. Ani bir halsizlik, tükenmişlik hissettim. Nedense o anda, Judith Çınarı'nın son olmayacağını anlamıştım."

BAZEN durduk yerde eski dergileri karıştırırım. Bir yazı seçer ve sessizce okurum. Eski yazılar ne kadar güzel! Bir hüznün kapları içimi. Eskiden incelik vardı yazarlarda; üslup dediğimiz şey bir ahlak anlayışına karşılık gelirdi: yazı yazma ahlakına. Diye düşünürüm. Sonra aklıma, "Gerçekten de acı çekeceksen, bu, yazdıklarından değil yazma biçiminden olsun."¹ diyen Cortázar gelir. "Tıpkı bir ağaç gibi dal verip budaklanan" *Seksek* gelir. İlk 30-40 sayfasını yüzükoyun 30-40 kere okuduğum gelir: "Ne mutlu, görmeden inanabilen kadına, zamanla, yaşam akışıyla bedenini yoğuran kadına. (...) Oturduğu yeri anlatabilen, balığı suda, yaprağı ağaçta, bulutu gökte, imgeyi şiirde bulabilen kadına, ne mutlu."²

ŞU salgın olmasaydı, sabah kalkar ve dil'sizlerin konuşanları eğittiği çırılçıplak doğaya sığınırıldım. Babamın kavaklarından birini bulur, anneme sarılır gibi, gövdesine sarılırıldım. Anlatacaklarını dinler, metastazı düşünür, anlamaya çalışır ve en son, şaşırtıcı bir cesaretle eğilir ve ağacımın kulağına, erkenden yazdığım şiirleri mırıldanırdım: "Oysa biliyordu, bitiremeyecekti kitabı. Sonra sıra bana gelirdi. Yavru kederine. 'O aşk!' derdi, çırpıntılı kolları. 'Ey aşk! Onu zamansız alma. Anlamsız bulma. İzin ver sona ersin yolculuğu.' Ölümün esrarlı öpücüğü annemin alınına kon-

duğunda, neden bir okyanus kadar ağladı, anlamadım. Soramadım da...”

ÇEVİRDİĞİM şu kitap, basılır mı, basılmaz mı, basılırsa ne zaman basılır? Bilmiyorum. Ama insan emeğinin karşılığını görmek ister. Bilmek ister. Bilince, dünyaya daha güzel bakarım. O yüzden ben her bahar toprağa tohum ekerim, ne olursa, domates, biber, fesleğen, karanfil. Ama beni en çok mutlu eden esrar tohumu ekmektir. Oysa hiçbir zaman meyvesini alamadım. Telaştan, gizlilikten. Olsun varsın. Büyümesini gözlerim. Koklarım. Bu bile yeter. Çünkü esrar ağacı, sömürüye isyan etmenin, cehalete direnmenin simgesidir. Te 19 yaşında okuduğum *Martin Eden* geldi şimdi de aklıma. Listeme ekledim. Tekrar okuyacağım. Bu yaz: “Şu çimler, artık onların neden çim olduğunu, güneşin, yağmurun ve toprağın gizli kimyalarıyla onları bu hale nasıl getirdiğini bildiğim için daha güzel geliyor. Çünkü çimlerin hayat hikâyesinde büyük bir romans var ve hatta, evet, macera da var. Bunu düşünmek bana heyecan veriyor.”³

Bir de şöyle sakince oturup onun yalnızlığını hayal edince. Ürperiyorum. “Yalnızlığım beni her şeye dayanabileceğimi düşündüğüm bir vazgeçiş noktasına getirdiğinde (...) deli gibi hiçbir şey olmamış olmasını” diliyorum. Ah Tanrım! İnsan bir süre sonra sevdiklerine hep romanlarda rastlıyor. Ya da “hiç kimse tarafından korunup kollanmamış. Hep kendi başının çaresine bakmış (...) bir kızın”⁴ soylu gururuna.

LAURA-Anne Titrek Kavağı, Elizabeth Kavağı, Agnes Kavağı, Irene Köknarı, Anna Kestanesi, Martha Çınarı ve Judith Çınarı. Şimdilik bu kadar. Devamı gelir mi, başka kadınlar da var mı? Bilmiyorum. Mavnada yetiştirdiği ağaç-

larına kadın isimleri veren denizci Unguentine. Bir öğlen vakti, o güzelim kadınlarından birini kesip çimenliğin ortasına deviriverdi. Sonra kollarını tek tek kırdı, bacaklarını budadı. Benim zamanımdaysa bu olay gecenin bir yarısına rastladı. Okur okumaz elim ayağım tutmaz oldu. “Bir şey olmuştu.” Ne olduğunu şimdilik bilmiyorum. Ne zaman öğrenirim, doğrusu onu da bilmiyorum. Kitabı kapattım, masadan kalktım, balkona çıkıp bir sigara yaktım. Denizci Unguentine ne yapmak istiyor? Yıllarca emek verdiği görkemli yoldaşlarını bir bir kesecek mi? Aslında öğrenmek istediğimden emin değilim. Korkuyorum. Yine de, umarım bu verdiğim kısa bir moladır.

BENCE hayat. Sefil dilenci Odysseus’un ağzından yazılmış ve sırrından kurtulamayan *korkak* denizcilere adanmış acılı bir Palimpsest. Bozkırda oturmuş denizi düşünürken? Olabilir yani! “Ne mutlu seçimi yapanlara, seçilmiş olmayı kabullenenlere, (...) yelkenleri suya indirenlere!”⁵

Hortlaklar Kesilebilir mi?
“yarım tas nepenthes ya da sihirli malü
ya da bir karışım her ikisinden”

ŞİİRE, duaya, kayaya; insan bir yere sığınacaksa, bunu tek başına ve sessizce yapmalı. Başka türlü yalan olur. Kala-balıkların ortasında mutlaka gizlenecek bir yer, gizleyecek bir şey vardır. Yoksa da kolayca bulunur. Sarhoş ya da öfkeliyken ise, kişi ne susabilir ne de anadiliyle konuşabilir. Şiirle çok dua ettim. Kimseye duyurmadan. Elbette duyanlar oldu. Nasıl duydular, ne duydular? Bilmiyorum. Ama bir gün sevgili sevdalı bir okur bana bir not yazdı ve duama son verdi. Minnetim başladı: “Kekre dendiği zaman. Daha uzun soluklu bir şiir bekliyor insan. Ama şair başka, çok başka bir şey oluşturmuş. Diğer marşların aksine, gözünü

açtığı an, yatağında tenine değen örtüyle gerinerek, huzurla söylenmesi gereken bir marş oluşturmuş. Ki bu çok dozunda ve bu çok azimli şiir ancak böyle huzura kavuşabilirdi. *Suat*. Ciddiyim. Bunu defterine yaz lütfen. Bu şiiri ne zaman okusam, iyi hissetmediğim an yok.” Kalbime yazdığım bu notu şimdi defterime yazıyorum ve gençliğimin Rilke’si gibi, iyiliğine, affına sığınıyorum: “Tanrım, ke-rem eyle, geceyi atlatalım. Daha sonra hastalığı. Daha sonra aşkı.”¹

BİR şey bir başka şeyin içinde erirse, unutmak başlar. Ya da, bir şey bir şeyi eritirse, unutmak başlar. Geriye ya iyilik kalır ya da kötülük. Eriyen iyilik olabilir. Kötülük de olabilir. Erimeden kalan ya da eriten de, iyilik veya kötülük olabilir. Bu durum, iki şeyin miktarlarıyla değil, saflıklarıyla ilgilidir. Beyaz her zaman iyilik olmayabilir. Siyah her zaman kötülük demek değildir. Ama aydınlık daima iyidir ve karanlık daima kötüdür. Karanlıkta uzun süre kalmamak, bulutları zamanında kovmak gerekir. Zamanında dedim de. Şeyleri bir de zaman eğip bükerse, konturlar daha da sili-likleşir. Görmek zorlaşabilir. Seçim yapmak zamana boyun eğebilir. Yani zaman, iyiye de kötüye de başka kıyafetler giydirir. Ama erimek olmazsa, unutmak olmaz. Unutmak olmazsa, anımsamak olmaz. Karanlığı unutmak, aydınlığı anımsamak, karanlığı aydınlığa çıkarmak gerekir. O yüzden Pound, unutuşun güzel ırmağını yeryüzünde akıtır. Ona “demir tozunda ya da kuğu tüylerinde gül gördürtür,” çünkü “Lethe’den geçenler için, heves o denli hafif, demir yapraklar o denli düzenlidir”.²

O gece yağan kar sabaha erimeseydi, o beyaz tavşanı hiç göremeyebilirdim. Bir ağacın dibine oturmuş kara kara düşünen tavşanı.

KALSAM da ölecektim, gitsem de. Bir umutla gitmeyi seçtim. Sonra ne mi oldu? Tanık olduğum ve kaçtığım dünyanın derinliği gece gündüz beni çağırıp durdu. Biliyordum, bu mucizevi derinlik tek şansımdı. Gidemediğimi, sadece iki adım uzaklaştığımı anladığımda çok geçti. Kapının önündeydim. Dönmek için çok geçti. Yaşamak ya da ölmek için çok geçti.

Aslında ne gitmiştim ne de dönmüş. Ama kapıyı çarpıp çıktığım eve bir daha giremedim. Uzaktan görenler acele ettiğimi düşünmüş olmalı. Panik halinde olabilirim. Yaşama içgüdüleriyle karar verdiğimi biliyorum. Bunun için bir tavşana kim kızabilir? Siz de onun gördüklerini görseydiniz!

Dün gece bir rüya gördüm.

Karanlık bir sokakta yürüyordum. Söylememe gerek yok ama söyleyeceğim. Arafta nasıl yürünürse öyle yürüyordum. Leş gibi kokan ırmağın kıyısında onlarca yıl yürümeye mahkûm edilmiş gibi. Boynum bükük. Kayıkçıdan umudu kesmiş halde. Derken, anlık bir seziyle kafamı kaldırdım. Uzakta iki gölge gördüm. Onlar da bana doğru yürüyordu. Yüzleri seçilmiyordu ama dişi olanı hemen tanıdım. Kokusundan. İçim umutla doldu. Sonra yürüyenlerin el ele tutuştuklarını fark ettim. Demek ki kovulduğum Dünya kendisine başka bir Dünya bulmuştu! Normalde kararlar bağlamam gerekirdi ama umut içimde yaşamaya devam etti. Bir ışık sezdim. Sadece tedirgindim; bir tavşan için bildik bir his. Hemen sonra, korkup kaçmamın nedeni olan hortlağı anımsayınca, kederle gülümsedim. Daha kararamazdım!

Taze çimen kokusu yoğunlaştığına göre birbirimize yaklaşıyorduk. Durdum ve gözlerimi dikip baktım. Hâlâ el ele, kalp kalbeler. Beni fark etmemişlerdi. Heyecanlandığımı hissediyordum. Arkamdaki duvara yaslandım. Arkamda bir duvar olduğuna şükretmeliyim. Heyecanımın nedeni elbet-

te özlediğim Dünya'ydı. Onun yüzünü tekrar görecektim. Yıllar mı geçmişti, aylar mı? Yoksa bir ömür mü? Bulamadım. Bu durum içimdeki tanıdık tedirginliği kamçıladi. Aca- ba geldiğim yönde koşarak uzaklaşsa mıydım? Kimildayama- dım. Bacaklarımdaki kanın çekildiğini hissettim. Santrifüjün kapağını tekmeleyip çıktım. Şimdi hiç lazım değildi. Ya yanındaki yüz, benim yerimi alan diğer Dünya'nın yüzü? Mutlaka benden çok daha genç bir adamdı. Hayaletleri ol- mayan, ormanın büyüsünden korkmayan, cesur bir adam. Zincirsiz. Birazdan tüm bu sorular yanıtını bulacaktı.

Derken, serin ama üşütmeyen bir rüzgâr esmeye başla- dı. Arıların vızıltısı, kuş cıvıltıları, otların ve başakların bir- birine karışan mırıltısı. Burnuma, yangın kokusu yerine, büyü- lü ve kavruk bir orman yerine, düzensiz kırların koku- su geldi. Ensemden sırtıma yayılan bir ürperti hissettim. Tam önümdeler. Kırdan el ele yürüyen iki Dünya. Durdu. İkisi birden bana döndü. Yüzleri artık seçebiliyordum. Ka- dın hiç değişmemişti. Hatta kırlardan daha kederli, daha güzeldi şimdi. Bir vazö. Elbette cam. Aklımdan gençliği- min kitabının cümleleri geçti. Sayfalarını kemirmiştim. Yıl- lar sonra beni ona bağlayan cümleler. Yoksa bunları şimdi o mu söylüyordu? Dudakları “yarım tas nepenthes ya da sihirli malü”ydü, “ya da her ikisinden bir karışım”dı. Kadın konuşuyordu ama sesini duyamıyordum. Ama vazönün jestlerinden, çiçeğini benimle tanıştırmakta olduğunu anla- dım. Karşımda iki ev duruyordu. Ters sırayla terk ettiğim iki sessiz sığınak. Parçam ve bütünü. Diğer yarım. İle. İçimdeki bozgunu nasıl tarif etsem! Gençliğim. Vazönün beni tanıştırdığı adam. Gençliğimdi.

KESTİ namussuz. Hepsini kesti. Budadı. Hem de peş peşe. Hem de aynı sayfada. İyi ki o anda kitabı kapatıp kalkmı- şım. Bu sayede iki gün soluklanabildim. Ve varmış. Başka

kadınlar da varmış. Cynthia Kayını ve Myra Karaağacı. Meraktan kaldığım sayfaya şöyle bir göz atayım dedim. Çimenlik, hatta tüm mavna kan revan! Üzüntüden hemen kapadım. “Çılgınca gerilip çekilen kasların, gıcırdayan eklemelerin ve öfkeyle çarpan bir kalbin dışında duyulacak bir şey varsa da, onun insanlarla dolup taşan bedeninden gelen o karman çorman sesleri anlayamıyordum.” Denizci Unguentine’nin akıldışı çabasını Bayan Unguentine’yle birlikte anlamlandırmaya çalışırken tek bir şey düşündüm ve hatta bunu, bir yolunu bulup zavallı kadına söyleyebilmek, çaresizliğine ortak olmak istedim: Bu çılgınlığı neye sığınmak için yapıyordu? Hem de gürültüyle ve herkese göstere göstere! Çocuk mu? Diye düşündüm. Aklıma ilk o rüya çocuk

geldi. Ondan esirgediği isimle sığınmasını engellediği Tanrı mı? Diye düşündüm. İsimlisi kim, nasıl koruyabilir? Ben biliyordum. Sadece sezgi isimsiz yaşayabilirdi. Neydi sığınmak istediği? Huzur aramadığı kesindi ve öyleyse ikisi de değildi. Bence. Denizci Unguentine'nin de hortlağı var. Çünkü hortlaklarını kesemeyen adamlar ağaçlarını keser. Benimki sadece bir tahmin. Çünkü kitap son gece bıraktığım yerde duruyor, arka kapağının üstüne uzanmış yatıyor. Ne zaman tekrar açarım? Bilmiyorum. Planladığım tarihe yetişmesi gerek! Ama önce yazmalıyım. Arınır gibi. Yunmaya devam etmeliyim. Saçılmayı umursamadan. Öyle hissediyorum. Her zorba yüreğin yaptığı bu değil mi? Siz buna yazgı mı diyorsunuz?

HORTLAKLAR mektup okur mu? Benimki okuyordu. Kendisinin olmayan mektupları. Çalıp okudu. Ve onları zimmetine geçirdi, hiçbir zaman sahibine vermedi. Belki bir çekmeceye koydu. Bence öyle yaptı. Kahır oldu. Kahreden kalp, "Battım her elde. Kanadım her çizgide. Ah!" dedi ve durdu. Duran kalp, "Bir ölebilsen! Bir ölebilsen! Buruşarak dilim. Kafesimde." dedi ve çalıştı. Durdu çalıştı, çalıştı durdu. Derken. Günler günlerin içinde eridi. Ağacın, sincabın, lambanın; sandalyenin, ahşabın, demirin; kâğıdın, harfin, mumun. İçinde eridi. Eriyen merhem oldu. Yağmur başladı. Kar başladı. Dağ dağdan uzaklaştı. Güneş yeniden bildik hızına ulaştı, ay tanıdık rengine büründü. Bahar geldi, bahar gitti. Yazlar geldi, yazlar gitti. Göz kurudu, ten soğudu. Parmaklar belleğini çözdü, dudaklar hasretini bağısladı, koku simyasını yitirdi. Artık sadece çiçekler ve arılar vardı. Herkesin bildiği. Biri verendi, biri alan. Veren kalbinden verdi, alan kalbiyle aldı. Taşınan toz muydu, keder mi? Yapılan bal mıydı, keder mi? Sözün kısası, geriye kala kala, bu yanıtsız, kadim sorular kaldı. Zaman seçilen-

leri eritti, suyuna kattı. Dünya yeniden, bozkırda üzgüsüz uzanan, toprak bir yol oldu. Üstünde, yitik Dünya'sına özlem duyan yolcusu vardı. Yol, "Han sarhoş hancı sarhoş / Yolda yabancı sarhoş / El çek tabip kalbimden / İçimdeki sancı sarhoş / İçimdeki sancı sarhoş" diye diye uzadı gitti, gide gide, günün birinde durgun bir su kenarına vardı, orada bitti. Yolcu yapayalnız su kenarını tanıdı. Sığınağı, bekleyişi, sonsuz aşkı tanıdı. Gerçek kavrayışı ve kahrkahrayı tanıdı. Parçayı ve bütünü tanıdı. Melankolik kalpler köpekler gibidir, içtenliği hissederler. Ve kahrkahrayı kimse yenemez. Dudakları "yarım tas nepenthes ya da sihirli malü"ydü, "ya da bir karışım her ikisinden".³ Sonra bir gün, hortlak elinde mektuplarıyla çıkageldi. Kötülük saçan karanlık gözlerini dikti. Asla erimeyecek, asla unutmuyacaktı. "Gereksiz amelilik yapmadım ben hiç"⁴ dedi. Adam direndi, gerçekten direndi. Sonunda dayanamadı; becerbilse hortlağı kesecekti. Bulamadı. Sığındığı suyu kesti ve kaçı. Ve ona saçılmak, kalbe taşınmak kaldı. Ya kesilen su? Akarsu olabilmek için daralmak, yatağını değiştirmek zorundaydı.

Sarılmanın Ahşabı ve Dehanın Zahmeti:
“*Bu kâtip hatırayı sizlere takdim ederim!*”

HEP merak etmişimdir. *Bozkırkurdu*'nu yazan bir beyin, *Siddhartha*'yı neden yazdı? Ya da tersi. Elbette benim tercihim gececi kurttan yana ve her iki kitabı da gençliğinde okumuş biri olarak, Hermann Hesse'nin başarılarının *Siddhartha* değil *Bozkırkurdu* olduğunu çekinmeden söyleyebilirim. Gerçi *Siddhartha* daha önce yayımlanmış. Ama kitapların yazılış ya da yayımlanış sırasının kafamı karıştırmasına izin vermiyorum. Elbette hayatın karmaşık olduğunun farkındayım. Amacım dümdüz bir yolda hiç sapmadan ilerleyen bir yolcuyu övmek değil. Bu sadece kuşların gökyüzündeki hayatında olabilir. Hatta belki, uçarken gözlerini yuman kuşların. Yalnızca onların. Nasılsa zamandan muaf

bir hayatta. Patika topraktır, kıvrıla kıvrıla ormanın derinlerine uzanır. Yere inince her şey başkalaşır, göze, kalbe, zihne bambaşka görünür. Hisler, algılar, düşünceler, bilgiler. Ağaçlar, dikenler, suyosunları, tavşanlar. Kanatlar, tüyler, bacaklar, yüzler. Ve yükler. Yükler değişebilir. Ağırlaşır. Hafifler. Tekrar ağırlaşır. Tekrar hafifler. Bazen kaybolur, ne patikadan ne yolcudan bir iz kalır. Ama bilincin yükünü taşıyabilmek, bence ağaçtan çok suyla, sütlüman bir kalpten çok, fırtınalı bir zihinle ilgilidir. Yaşlı bir adamken de *Ağaçlar*'ı yazdı: "Ağaçları dinlemeyi öğrenen, **ağaç olmayı arzulamaz artık**. Kendisi dışında başka bir şey olmayı arzulamaz. Yurt budur. Mutluluk budur."¹

Bunun nedeni, çocukken gittiği keşiş okulu olabilir mi? Bilemeyiz. Hesse Romantiklerin soyundan gelir. Ünsal Oskay, "Gündelik hayatımızda metafiziğin belirli bir yeri vardır. Kanıtı somutlaşmayan her umut, bu metafizikle hayatını sürdürür,"² der. Hesse de, tıpkı Benjamin gibi, konusu *yaşamak* olan tuhaf bir hayat sürmüş olabilir. Ama bir fark var: Benjamin "Kaynağın yakınındaki yerini hiçbir zaman terk etmez"³, hayatı ve içindeki her şeyi daima *kentten* bakıp anlamaya, anlamlandırmaya çalışır. Çünkü doğada ismi konacak bir şey kalmamıştır. Doğanın daha fazla tünediği, daha çok soluklandığı taşradan kente taşınmıştır. Ve isim koymak dehadır ve "Deha zahmettir." Bunu yaparken, kopkoyu, melankolik karamsarlığına rağmen, belki de bu sayede, "şairin misyonu"nu da üstlenir, başka türlü ona uzaktır: "Gerçeği unutmak, dünya harikalarını vaat etmek, zafer şarkıları söylemek ve ölümü reddetmek."⁴ Bu söylediğim, gece başlar başlamaz başını kuştüyü yastıklara koymaya alışkın, şiiri, ağacı ve sorgucu gündüz ışığının aydınlattığı masasında şablonlarla ölçüp biçmeye teşne olanlara tuhaf gelecektir. Gecenin uyandırdığı suyun korkunç acılığını tatmayan, buna dudak bükecektir. "Her yerde varlığını

gösteren gece, hiçbir zaman uyuklamayan gece her zaman uyuklayan gölün suyunu uyandırır.”⁵ Çünkü isim koymak uykusuzun işidir. “Uykusuzluk başlarda, karanlık bir şekilde düşünmek veya acı çekmek zorunda olanların sığındığı, adeta bir vahadır.”⁶ Sonra ne mi olur? Buna alışılır. “Geceyi yutarız, çünkü içimizde sudan bir şeyler vardır.”⁷ Siz buna yazgı mı diyorsunuz? Orada “Gecenin balı yavaşça yenir.”⁸ Aslında Hesse kendisiyle çelişmez. Hakikate giden yolları deneyip durur. Dinlemeyi öğrendiği ağaçları içinde taşır ve gittiği her yere götürür. Öte yandan, “Aykırı bir bilinci geliştirmek – Yalnızlığı derinleştirmek demektir.”⁹ Ve yine öte yandan, *aşk*, bizim adlandırmamızla, Sarılmanın Ahşabı, işte o her yeredir. Özlemek her yeredir. Kentte, taşrada, kırdan. Hatta hiçlikte bile. Bu yüzden, ismi ve yavrusu hariç, “İnsanın kendindeki bazı şeyleri ölüme terk etmeyi bilmesi gerekir”.¹⁰ Aykırı bilinç, geliştikçe *zahmetsizliği* arzular. Her şeye hazırlıklıdır ve hazırlıklı bir zihnin yazarken yaptığı da, bazen oradan buradan ödünç almaktır. *Zahmetsizce*. Aslında çoğu zaman hiçbir şey söylemeye gerek kalmaz. Her şey çoktan söylenmiştir, silinse de üst üste durmaktadır. “Göz kapaklarını kaldırdığında, sanki bütün kıyafetlerini çıkarıyormuş gibidir.”¹¹ Bu durumda, tıpkı Benjamin’in yaptığı gibi, sadece seçip almak, seçilene suyun dibinde bir kolaj örgüsüyle bir araya getirmek yetecektir. Su gerçek bir Palimpsest’tir ve onun sonsuz acısını tadan uykusuz yazıcının, yani Dehanın, silineni görebilen gözlerinde şifrelenmiş zahmeti böyle okumak gerekir. Peki ama, melankolik bir kararsız olan Deha suyun dibine iner mi? Bu önemli değil. O, derinlere suyun dürbününden bakmaz. Göller gibi, bazı kitaplar, bazı resimler, bazı taşlar, içinde su taşıyanı batırmaz: “Hayatın kaotik elementi olan suyun burada, insanı ıssız dalgaların içine batırma tehlikesi yoktur, suyun gizemli sakinliğindeki asıl tehlike, insanın kendi

yıkımına dalmasına ses çıkarmayacak olmasıdır.”¹² Ve. “En derinlere bakanlar, varoluşlarının [bir ömür tükettikleri] sahnesini, eksik kalmış sahte eylemlerin çöplüğü olarak görür. Bilinç daima berraklık gerektirir; sınırlı bilinç kusurludur.”¹³

“COLETTE’İN feministlerin kırbaç ve haremi hak ettiğini açıklamasının üzerinden yirmi beş yıl geçmişti. 1927’de Walter Benjamin, bir Alman gazetesi (*Die literarische Welt*) için Colette ile röportaj yaptı. Ah, o odanın duvarlarında sinek olmak vardı! Benjamin ona feminizm hakkındaki düşüncelerini sordu. Ve o da büyük Marksist eleştirmene, kadınların gücü ele geçirdiklerinde kesinlikle erkeklerden çok daha korkutucu olduklarını söyledi. Kadınlar asla kamusal hayata aktif olarak katılmamalıdır. Politika yalnızca doğal ‘kadınsı karakterin acımasızlığını’ kışkırtabilir ve kadınların son dönemde keşfedilen ‘güç arzusu’na duydukları iştahı kabartabilir. Ve ona göre bunun nedeni ‘diyet modası’ydı. Rejim yaparak zayıflamak onları ‘erkekleştiriyordu’. Yirmi yıl içinde ‘kadınlar panolar kadar düz olacak.’ Üstelik bir jüride veya komisyonda görev yapacak kadar ‘dengeli’ ve ‘zeki’ kadınlar bile (ki bazılarını tanıyordu), ‘her ay’ hâlâ huysuzluk ve sinir krizleri geçiriyor, bu da onları önemli kararlar almaya elverişsiz kılıyordu: Ve iyi bilinir ki, âdet döneminizde karar veremezsiniz!”¹⁴

İÇİNDEKİ ağaçları ölüme terk eden Bayan Unguentine, denizci kocasının neden böyle bir çılgınlık yaptığını anladımı acaba? Ya çılgın denizci, içindeki ağaçları öldürürken ne düşündü? Aklında hortlağı, hortlakları var mıydı? Bilmiyorum. Düşünüp duruyorum. Belki de insan, kısa bir an bile olsa, özlediğine yanıt vermeli. Özleminden çok uzun süre ayrı kalan, doğasını unuttur. Balık denizini, tavşan karasını

unutur. Bazı durumlarda deha yetmez. Kalpleri ısıtmak, yumuşatmak, cam ve metal dilinde söylersem, tavlamak için, kalpleri değiştirmek için, cesaret gerekir. Kentler, ka-

sabalar, köyler. İlk adımı atmaktan korkan, yapayalnız insanlarla doludur.

“Eserini yaratırken kullandığı aletler ve malzemeler, hâlâ yaşayan bahçenin kalıntıları üstünde rastgele dağılmıştı; istiflenmiş demir çubukların altından güçlkle soluk almaya çalışan petunyalar, neredeyse çürümüş halat yığınlarının altında kanayan asmalar gördüm; dikine çevrilmiş çotuklar, çimento torbaları, bir sonraki yapay ağaç mahsulünün çelik köklerinin gömüleceği, çimenlikte açılmış geniş çukurlar. Sıcak bedenine yaslanıp hıçkırma hıçkırma ağladım, defalarca, onunla tekrar birlikte olmak için; ama onunla olmak, aynı zamanda tüm bunlarla, canavarlıklarıyla birlikte olmak.”

Kitabı nihayet tekrar açtım. Bu gece, yani tam beş ya da altı gün sonra. Emin olmak için saate bakmalıyım. Birkaç sayfa okudum ve hemen kapattım. Çünkü yazmaya başladım. Çünkü denizci Unguentine'nin ve dişlerini sıkarak ona yardım eden karısının ne halt yediklerini ben de anlamamıştım. Güzelim ağaçları kesip yerine metalden ve plastikten icat edilmiş yapay ve *sofistike* ağaçlar dikmenin âlemi neydi?

“Yapışkan güneşin altında bir gün dinlendikten sonra ona yardım etmeye başladım. Yapacak bir iş. Bana yaprakların nasıl boyanacağını gösterdi. Küçük bir kutu boya verdi. Fırçalar. Bir kavanoz tutkal. Yağsız süt rengine bir sepet dolusu boyanacak yaprak, parmaklarımin arasından yavaşça geçerken yeşil lekelerle dolmaya başladı, daha sonra molibden telle ince dallara ve Unguentine'nin taslak çizimlerinde belirtilen hatlar boyunca eğik sürgünlere bağlanacaklardı; başlangıçta günde sadece birkaç düzine yapabiliyordum, alıştıkça iki yüzden fazla yapar oldum, gittikçe ustalaşan parmaklarımla bir sepetten diğerine geçiyor, geride küçük nasırlar ve çorak anılar bırakıyordum. Ardından hepsi, çıplak bir gövdenin etrafına dizilen büyüklü küçüklü dallara takılacaklar, sonra yukarıya kaldırılacak ve cırcır

anahtarın sinsi tıklamaları eşliğinde yerlerine cıvata ile sabitleneceklerdi; tüm bu işler ışığın yumuşak ve altında çalışmanın kolay olduğu sakin bir sabaha kadar bitecek ve ağacımız gün doğumundan hemen önce, törenle göreve başlamaya hazır yüksek bir ağaç olacaktı.”

“HİÇ görülmemiş korkunç bir biçim ne demektir? Kapalı gözlerle bakılan varlıktır, insanın artık kendini ifade edemeyeceği duruma düştüğünde konuştuğu varlıktır. Boğaz düğümленir, hatlar kasılır, sözlere sığmayan bir dehşetin içinde donuverir. Su gibi soğuk bir şeyler yüzü etkisi altına alır. Canavar, geceleyin, gülen bir denizanasıdır.”¹⁵

HORTLAK artık yok. Denizanası yok! Bir daha da geleceğini sanmıyorum. Çünkü alacağını aldı. Onu zamanında kesmemek, derisini yüzmek, bana Sarılmanın Ahşabı'na mal oldu. Bedeli Dünyamı yitirmek oldu. O yüzden işi kabul ettim ya! Mavnanın peşine takılmış umutsuzca sürükleniyorum. Elbette hayatın karmaşık olduğunu biliyorum. Bir deniz martısı bile değilim. Hayalkeş sandığım denizci Unguentine'nin, biraz kemirdikten sonra sapanına koyup fırlattığı kızarmış ekmeğin dilimine muhtaç, tenekeden bir şom ağız balığıyım. Tenekeden. Artık bu iyiliği de yapacağını sanmıyorum. Sanırım onun da hortlağıyla işi bitti. İş bitti! O da Bilge Bey gibi, “yıllar yılı ölüleri gönlünde taşımak”tan vazgeçti. “Hele öldüğünü fark etmeden.” Gerçekten “pis iş.” Kitap bitse mi daha iyi, bitmese mi? Düşünüp duruyorum. Tam burada bıraksam mı her şeyi? Suya demir atsam. Paslansam. Çürüsem. Yok olsam. “Yazmak istediğim tüm o mektupları yazacak kadar zamanım kalmadı.”¹⁶

Gecenin bir yarısı aklıma tebeşirler geliyor. Gençken üniversitede ders anlatırdım. Metalin hayatı, camın hayatı, rakamların hayatı. Her ders, harflerin hayatını anlatmak

için müfredatta delikler açardım. Sınıfa döner, tebeşirli ellerimi çırpar, gençlere gülümser, isteyen çıkabilir derdim. Beş on kişi sevinçle çıkardı. Kalan beş on kişinin sevindiğini hissedirdim. “Kekre”yi yazmama yıllar, yıllar vardı. Ağzımın tadı vardı. Gözlerimin ve parmaklarımın tadı vardı. Aklım vardı. Geceleri Benjamin vardı. Bu bir tebeşir derdim. Dik bir şekilde masanın üstüne koymaya çalışırdım. Birkaç kez uğraştıktan sonra başarırdım. Sonra tebeşire hafifçe üflerdim. Tebeşir devrilirken sınıftaki yirmi meraklı gözün beni izlediğini bilirdim. Sorardım. Bu kim? Yanıt yok. İpuçları vermeye başladım. Devrilmeden önce tek parça olan o *kavruk* tebeşirin kalıntı enerjisi düşük mü yoksa yüksek mi? Bunu bilirlerdi. Yüksek. Aferin size. Öyleyse bu kim olabilir? Gözlerimi diker, tek tek yüzlerine bakardım. Kimisi utanıp başını eğer, kimisi gülümserdi. Kahkahayı basardım. Çok fazla seçeneğiniz yok, sadece iki. Söyleyin. Bu kim? Bekler, yanıtları dinler, izlerdim. Doğru cevap gelmeyince, parmağımınla sınıftaki bir delikanlıyı işaret eder. Bu sensin derdim. Sen rahatsızsın ve harflerle uğraşırsan hep rahatsız kalacaksın. Huzur bulamayacaksın. Sonra tebeşir parçalarını masanın üstünden alıp cebime atardım. Tahtanın tebeşirliğinden sağlam başka bir tebeşir alır, bu kez onu masanın üstüne. Yatırırdım. Ona daha şiddetli üfledikten sonra aynı soruyu sorardım. Bu neden kımlıdamıyor peki? Yine bilirlerdi. Düşük. Aferin size. Parmağımınla sınıftaki genç kadını işaret eder. Bu sensin derdim. En güzel sığınak sensin. Her ay gecenin balında yavaşça emilen sen. Senin yekpare bir zamanın olmayacak. Ama bunu dert etmemelisin. Hem de hiç. Hiç.

En son, bu ücretsiz sirk gösterisinden sonra, cebimden buruşuk bir kâğıt çıkarıyorum. Kâğıdı masanın üzerine koyuyor, Bayan Unguentine'nin henüz tanımadığım elleriyle kırışıklıklarını açıyor, düzeltiyorum. Okuyabilir miyim?

“Kasımpaşa deniz hastanesinde on dokuz gün yattıktan sonra çekilmiş bu kâtip hatırayı sizlere takdim ederim, bu dünya fanidir, belki vefat ederim, resmimin esirgenmesini rica ederim, bu resmi esirgeyene, çok teşekkür ederim.”
Diyorum.

Hayatın Yumulu Avucunu Açmak İsterken:
“Yıllar geçti. Evrenin yaşı. Tapınaksız çağlar.”

TEKNELERİN pruvalarında bulunan gemi başı süslerinin çoğu, yüzyıllar boyunca adları bilinmeyen ustalar tarafından yapıldı. Bunlar çoğunlukla ahşaptan oyulan kadın figürleriydi. Bir ya da iki göğsü açıkta gösteren bu tür figürler hem ticari gemilerde hem de savaş gemilerinde popülerdi. Denizciler batıl inançları olan insanlardı. Onlara göre gemideki kadınlar şanssızdı ve yarı çıplak kadın bedeninin denizdeki fırtınaları dindirdiğine inanıyorlardı.

CENİN pozisyonunda yatıyorum. Yıllardır böyle yatarım. Yoksa nefes alamam. Yatağın pencereye bakan sol tarafı

benim. Sol avucumu sol şakağımın altına, sağ elimi dizle-
rimin arasına sokar, uyumaya çalışırım. Bazen uyku tut-
maz, pencerenin perdesiyle bakışıp oyalanırım. İçimden
koyun, kuzu, keçi saymam. Bunun yerine düşünüp duru-
rum. Uykuya dalabilmek ve güzel bir rüya görmek isterim.
Geçen gece de böyle oldu. Pencereye dalıp gittim, perde-
nin kırışıklarını düzelttim, üzerine düşen pırıltılı kenevir
yapraklarını ve krizantem çiçeklerini seyrettim, zamanın
çenesini gevşettiği bir uzamda gecenin uzayan ve şiddetlen-
en seslerini dinledim. Bir köpek havladı. Nedenini merak
etmedim. Alaya da almadım. Büyük yapıtına “Tanrı’dan
dilerim ki,” diye başlayan Lautréamont sayesinde bildiğimi
düşündüm: “Sonsuzluğun o tutkusu yatışmaz hasretini çek-
mektedir onlar, tıpkı senin gibi, benim gibi, tıpkı soluk, za-
yıf yüzlü öteki insanlar gibi.”¹ Köpek bir kez daha havladı.
Aklıma gençliğim geldi.

Üniversitede asistanlık yaptığım yıllarda genç bir kadın-
la tanışmıştım. Yirmili yaşlarının başındaydı. Bense yirmili
yaşlarımın sonlarına yaklaşıyordum. Yarısı toprak altın-
daki evimde Benjamin sevgilimle birlikte yaşıyordum. O
ise İstanbul’da ailesinin yanında kalıyordu. Yüzünü hiç
görmedim; yan yana hiç gelmedik. Sadece internet üzerin-
den harikulade, tadına doyumaz sohbetler yaptık. O za-
manlar, şimdi adını anımsayamadığım bir sohbet programı
vardı, sanırım logosu bir çiçektir. O gencecik çiçek beni çok
etkiledi. Benjamin’den, Frankfurt Okulu’ndan, her şeyden
haberdardı. Ama beni derinden etkileyen bir özelliği vardı.
Maldoror’un Şarkıları’nı Fransızca aslından okumuştum. Bi-
lirsiniz, şarkılar yalan söylemez. Anlaşılacak falan da iste-
mezler. Ama o bu *korkunç* şarkıları anlamıştı. Melankolik
kişiliklerin ortak özelliği. Yitirmek. Cesaret. Bedel ödeme
isteği. Buna bir de pırıltılı bir zekâyı ekleyin. Haliniz du-
man. O günden sonra hayatının nasıl karardığını anlatmıştı

bana, kederli sesiyle. Şiire bulaşan iflah olmuyor, demişti. Sonra birden ortadan kayboldu. Birkaç hafta konuşamadık. Tekrar ekran başına döndüğünde anlattıkları beni hüngür hüngür ağlattı. Ofisin kapısını kilitledim. Akademinin de böyle lüksleri var. Gerçekten tanışmadığım, yüzünü görmediğim bir insan için doyasıya ağladım. Sesi yetmişti! Ona kızdım. Kalkıştığı eylemi anlamsız bulduğumu söyledim. Acıdan ve ölümden beslenme dedim. Her şey yaşanması gerektiği gibi yaşanır dedim. İzin ver acının dinmesine dedim. Sabahın olmasına, sisin dağılmasına, izin ver. Boğazlama kendini dedim. Bu tür şeyler. Bilgiç bilgiç konuştum. Acıdan. Çaresizlikten. Benjamin üzerine yazdığım en sıkı yazıyı ona, onun hatırasına adadım. “Bağırıyor gemim: Ah, yatak! Yağmur olup yalvardım bütün kış. Üç kez düştüm eski savaşlarda. Bilekler kırıldı, halatlar koptu. Bilmezdim çamurun bu kadar güçlü olduğunu. Benden aç.” Onun imgesi silinir silinmez Hypnos ile Nyks geldiler. Birlikte. Biri bir gözkapagımı, diğeri diğer gözümün pınarını usulca öptü. Ve ben kayıp adama rastlayacağımı ve uykumda *jazz* dinleyeceğimi sanıp sevindim. Ama rüyamda yontulmuştum.

SONA yaklaşıyorum. Çeviride ve her şeyde. Kitabın te en başından beri yaptığım tahminlerin tutmasını düşünüyorum. Sevinssem mi, üzülsem mi? Bilemiyorum. Tutmasa ne olurdu sanki! Daha iyi bile olurdu belki. Bu yazdıklarım silinir miydi? Keşke hemen şimdi silinseler. Bir gün silinecekler elbet, ama ben bunu göremeyeceğim. Çünkü o kadar vaktim kalmadı. Umarım bir Palimpsest’e layık, kalbi titreten tek bir cümle, tek bir dize yazabilmişimdir. Yola çıkarken demedim mi? Dedim. Kendimi meraka bırakacağımı söyledim. Yine de bu çok tuhaf. Son olarak dün gece, en ürpertici eşleşmeye rastladım. Ya da bana öyle geldi.

Bayan Unguentine denizciye âşık olduğunda gencecik bir kız çocuğuydu, ona ilk rastladığı anı kırk yıl sonra anımsarken şöyle bir cümle kurdu: “Bu olay, mavna, mekanik orman ve bundan kısa bir süre sonra, asla öğrenemediğim, gizli kalması gereken bir şekilde ilk ve son kez ortadan kaybolduğu an; tüm bunlar başına peş peşe gelmiş olmalı; ama bence doğru zamanda, hatta biraz geç bile, çünkü tam da benim gibi onu da, önce kendi doğru zamanı terk etmiş olmalı. Hiç şüphesiz beni duydu. Git. Durma terk et, çok geç olmadan.” Hoş, hep olduğu gibi yazar yine tuhaf bir kelime seçmişti: “*empty*”. Ama bence kastı buydu. İnsanın içinin boşalması bu değil de nedir? Bin bir güçlkle yaratılan çift ya da çok kişilik yaşam ritminin bozulması için, içimizdeki zamanın öksürmesi bile yeterlidir. Boşluğun.

“ARTIK oluyor,” dedi.

“Nasıl yani?” dedim.

“Devir değişti. Amazon çağına girdik,” dedi.

“Yeni bir Amazon çağı mı yani?” diye sordum. Şaşırmıştım. “Bu nasıl olabilir?”

“Oldu bile,” dedi. “Roller değişti, av avcı, avcı da av oldu,” dedi.

“Kur da mı yapamayacağız artık?” diye sordum merakla. Aklıma ilk o gelmişti.

“Dene de gör,” dedi, “seni anında yaparlar.”

“Ne yaparlar?”

“Yağından sabun, kanından astar boya, kemiklerinden pudra yaparlar,” dedi.

“Kemiklerim dursaydı bari,” dedim. “Kemikliğe koysalardı.”

“Yer yok,” dedi. Doğru, yer yoktu.

“Hayatın tadı tuzu kalmadı yani,” dedim. Sırıtarak.

“O senin yorumun,” dedi. Doğru, benim yorumumdu.

“Saçından da mızrak süsü.” Şükür ki saçım yoktu.

“Zaten seni yapmışlar,” dedi.

Birden işin ciddiyetini kavradım. Ürperdim. Doğru, yapmışlardı. Boşa sırtıyordum. Geri aldım. İçime kasvet çöktü. Hayatımın kalanı böyle mi geçecekti? Derin bir ah çektim. Sonra.

“Erkekten gemi başı süsü mü olur?” demek geldi aklıma. Dedim. Ama fısıltıyla. Oysa bağırarak söylemek istemişim. Ama boğazımın düğümlendiğini, sesimin titrediğini hissettim. Bir şans arandım. Dokunsa ağlayabilirdim.

“Oldu bile,” dedi. “Bak!”

“Ama ben güzel değilim ki,” dedim. “Şuna bak!”

“Ne dedin?”

“Ama ben güzel değilim ki. Şuna bak!” diye bağırdım. Bağırır bağırılmaz gözlerimden yaşlar boşandı. Ani bir rahatlama hissettim.

“Kadınlar erkeklerde başka özellikler arar,” dedi.

“Ne gibi?” dedim.

“Sendekiler gibi,” dedi.

Üstelemedim. Gözlerimi indirip kendime baktım, bir özellik arandım. Zavallı ben. Gözyaşlarım yağmur gibi bedenimi ıslatıyordu.

“Gözlerimi siler misin?” dedim. Sildi.

Daha dikkatli baktım. Şimdi görüyordum. Çıplaktım. Şaşkındım. Kim soydu beni?

“Ama cenin pozisyonundayım!” diye üsteledim. Bir yanlışlık arandım. Bir umut. “Böyle gemi başı süsü mü olur?”

“Ooo,” dedi, gevşek gevşek, “en sevdikleri erkek pozunu bu!”

“Ahşap mı?” diye sordum.

“Hem de yontulmuş,” dedi.

“Hem de yontulmuş, iyi bari,” dedim. Sessizce hımladım.

Üşüyordum. Açık denizde hafif bir esinti vardı. Keşke bir battaniyem olsaydı. İyi ki cenin pozisyonunda yatıyordum. Kollarımı ve bacaklarımı ayırmış, ağzım açık, göğsümü germiş de olabilirdim. Derken, hesapsız bir dalga yükseldi ve durduğum yere, pruvaya sertçe çarptı. Acı su ağzıma doldu, gözlerimi yaktı. Haaaaaaah! Uyandım. Ter içinde kalmıştım. Bir köpek havladı. Siktir git, dedim. İçimden. Yorganın altındaki kadın bedenini düşündüm. Aybaşı acaba ne zamandı? Takvimimde işaretlemeye karar verdim. “Yıldızların kader değil, görev dağıttığı” gece sona ermek üzere. Birazdan sabah olacak. Acı yüreğime geri dönecek. Tahtına tekrar yerleşecek. Keşke ahşap kalsaydım.

BEN mağaramda oyalanırken tuhaf bir yazı yazma modası çıkmış. Daha yeni haberim oldu. Bir arkadaş vesilesiyle. Diyelim bir kitabınız yayımlandı. Diyelim bir çeviri. Kitabın ya da yazarının ününden faydalanmak isteyen kalem kutuları hemen sizinle iletişime geçiyor, kitap hakkında bir yazı yazacaklarını söyleyip sizi soru yağmuruna tutmaya başlıyor. Tam olarak, artık boyutu tacizi de aşan telefon aramaları gibi. Hiç durmadan, gece gündüz arıyorlar. Bankalar, özel okullar, sigorta şirketleri, dijital televizyon platformları. Ve kalem kutuları. Üstelik tavırlarında ne asalet ne içtenlik var. Akıllarınca kurnazlar. Neredeyse kitabı çevirdiğiniz için sizi suçlu ilan edecekler. Öyle yani. Araştırmadan etmeden, yazının zahmetine katlanmadan, yazının namusuna güvenmeden. Soruların yanıtları zaten yazı yazıyor. Hatta iki yazı yazıyor. Aslında sadece altına imzalarını atacaklar. Kebap iş. Şimdi o köpeğe dediğimi diyeceğim ayıp olacak.

ÇEVİRİMİN başına dönmeliyim. Yazımın başına dönmeliyim. Bir daha bahar gelir mi, yeniden yaz olur mu? İzin ver

acının dinmesine. Sabahın olmasına, sisin dağılmasına. İzin ver. Boğazlama kendini. Bak! Nasıl güzel başladı son bölüm: “Yıllar geçti. Evrenin yaşı. Tapınsız çağlar. Paslanan ince dallar arasından, her yıl cüretkâr termitlerin daha çok kemirdiği kubbe kirişleri arasından güneş doğdu, battı, tekrar doğdu; her şey pul pul döküldü, her şey soyuldu, her şey toprağa, çamura ve acı suya karışıp kayboldu, son bir hamleyle kendi içinden filizlenecek enerjiye sahip ne varsa, her şey onlarla karışmak ve yeniden biçimlenmek üzere şekilsiz bir kozaya dönüşüp ortadan kayboldu.” Zaten okur okumaz içimde ölü dalgaların dinginliğini hissetmiştim. Dün geceydi. Fırsat bu fırsat deyip hemen yattım. Ve bu sabah bir parça huzurla uyandım. Tuhaf ama sakinim. Sanki terk edilmiş gibi. İçimdeki insanlar ve içimdeki zaman. Beni son kez terk etmiş gibi. Neden peki etkisi böyle oldu? Neden bir anda ferahladım? Sanırım son bölümde olduğum için. Çevrilecek son bir bölüm kaldı. Alacağımı aldığım ve vereceğimi verdiğim için. Hesabı kapatma zamanı. Onuncu bölümden önce, bu sabah, bir yazıya daha başladım. Biraz sonra bitecek ve ben çeviriyle baş başa kalacağım. Maceramın kalan bölümünü bir başıma, sessizce yaşamalıyım. Kitabın sonunu merak ediyorum. Hâlâ umut var mı? Hâlâ güzel bir sonla bitme şansı var mı? Bakalım. Göreceğiz. “Benim için yazma diyen kuzeyli bir okurum” var. Senin için yazmıyorum canım. Kendim için yazıyorum ve kurtulmak için. Bir zamanlar beni sevdin diye yazıyorum. Gözlerinin ipeği ve sesindeki kelebek, harflerimi okşasın diye yazıyorum. Doğru. Parçam ve bütünü. Esin perim. İçimdeki vicdan. “Hiçbir haksızlığın bizi ayırmadığı o günleri özlüyorum.”² Özlüyorum.

BANA kızıyorlar. Halkın ferasetine güvenmediğim için. Ne feraseti yahu! O dediğiniz gerçek bir halkın sahip olduğu

nitelik. Eskiden belki bizde de vardı ama yitirdik. Değiş tokuş ettik. Ayrıca bu nasıl bir suçlama! Ben siyasetçi miyim? TV'ye çıkıp: "Yirmi yıldır evliyim ve karım yirmi yıldır mutsuz, bunun benimle bir ilgisi olabilir mi?" diye soran salakların giderek çoğaldığı, cahil ve zevksiz bir güruh var. Fareler ve tavşanlar kıskançlıktan çatlıyor. Hızla ürüyorlar. Ama edebiyat, gül, haşhaş ve bellek elbette onlar için değil. Bu çorak diyardan uçup gideceğim. Bir evlek yer bana yeter. Çiçek ve esrar yetiştireceğim. Rilke'nin gülünü ve Celan'ın haşhaşını. Ben. Sadece doymak istemiştım. Kımıl kımıl. Hayatın yumulu avucunu açmak, sakladığı ne kadar güzellik varsa bakmak. Yüzüne, gözlerinin içine bakmak. Hepsi bu kadar. Daha fazlası değil.

VE yeter. Bu kadar hüznün, bu kadar keder yeter. En kıraç, en verimsiz. Meyvesiz ve kısır yerdeyiz. "Sanırım dönemler geçidindeyiz / Ölümlerin kemiklerini yitirdiği"³ ülkedeyiz. Ne olmuş ki! On bin yıldır böyle değil mi? Hırsızlar ve namussuzlar hiç tükendi mi? Bence "bunların hepsi matematik / hepsi." Ya da hikâye. Ve benim hikâyelerim mutlu, hiç değilse umutlu bitmeli. Yoksa yazmanın ne anlamı var! Kibir den ve akarlardan arınmışken. Geceye iyi geceler dileme zamanı. Yoksa bu iç dökmenin ne anlamı var! Kurtulmanın ne anlamı var! İyilik ölmez. İyiliğin ipleri kördüğüm olmaz. Saf arzudan dokunduğu için. İyilik. Anlamakla başlar. Nihayet anladım "ve eğer zamanım olsaydı kendimi hatırlattırdım."⁴ Ama var! Hatırladım! Benim hâlâ zamanım var! Ne kadar olduğunu kim bilebilir? Şükür ki var. Biraz var.

ESKİ moda küçük bir tekneydi. Fırtınalı sular aşmış, aşarken delinmiş, yıpranmış, kendini onarmıştı. Düşmüş, ayağa kalkmış, tekrar düşmüş, tekrar kalkmış ve bir gün, nihayet benim kumsalıma varmıştı. Ama karinasını az gıdıklayınca,

hâlâ gülümseyebiliyordu. Unutmamıştı. İçinde, denizci Unguentine'nin mavnasındaki ormandan bile daha güzel bir orman taşıyordu. Büyülü, kara bir orman. Biliyorum da söylüyorum, çünkü karşılaştırabiliyorum. Şimdi ben. Yaşlı sahilime sığınan bu gencecik tekneyi kırıp döken, içindeki ormanı ateşe veren ve kaçıp giden. Korkak denizci. Ama istemedim. Hortlak yüzünden. Ah, yangından kaçamayan orman hayvanları! Sonun başlangıcındayım. Her şey bitti, panik sona erdi, yüzümü yıkadım. Ayıldım. Ve bu andan sonra yapmam gerekeni biliyorum. Onu, “sevmelere kıyamadığım” parçamı arayacağım, hemen başlayacağım. Son-suza dek değil elbette, bir süre. Sevdiği denizleri biliyorum nasılsa. Bulursam oraya, hemen etrafına yaparım. Bulamazsam, okyanuslar aşar, kimsenin uğramadığı, göz değmemiş yemyeşil bir ormanla bakışan, sığ suları gümüş balıklarıyla ve altın rengi kumlarla parlayan bir deniz kenarına varır, oraya kurulum. Etten ve kemikten, şirden ve tarihten. Bir dalgakıran olurum. Evet. Bir dalgakıran! Ve beklerim. “Olmuş ya da olmamış olanın ötesinde, büyüleyici olan

bekleyişin kendisidir,”⁵ sözüne *endişeyle* sarılarak beklerim. Beklerken belki eksilir belki çoğalırım. Ama canım hiç sıkılmaz. Beklerken üstüme yağmurlar yağar; zevkten dört köşe bulut kırlangıçları seyredirim. Beklerken deniz kargaları konar; onlarla konuşur, sorular sorarım. Biraz uğraşsam Martıca’yı kısa zamanda sökerim. Beklerken rüzgârlar eser; coğrafyamı hatırlarım. Beklerken kar yağar; genç âşıkların rüyalarına girerim. Boş hayalleri süslerim. Ne güzel! Ne güzel! Biliyorum. Bir gün. Biraz daha yorulduktan, biraz daha sıkıldıktan ve biraz daha sarıldıktan sonra. Karanlığa. Sonsuza kalmadan. O beni mutlaka bulacak. Yurtsuz rüzgârların sezgisiyle, camın saf biçimsizliğiyle, terk edilmiş ama gülümseyerek gelecek, kendisi için ayrılmış minik limanın ortasına demirleyecek. Hoş geldin diyeceğim. İyi ki geldin, iyi ki doğdun, iyi ki varsın. Ve ona. Hiç vakit kaybetmeden. Kekre’yi okuyacağım:

“BUGÜN güzel bir gün sen de güzelsin
İçinde yaşanmamış günler biriktiren gün
Bin yıldır yollardasın geçmişin geleceğinde
Aklımı kaçırayım da planların değişsin”

S.S. *The Mrs. Unguentine*:
“Herkes kendine uyan balkonu seçsin.”

KİTAP bitti. Tam bir hafta sonra, şubat ayının son gecesini, son bölümün de çevirisini bitirdim. Başlarda iyi şeyler olacakmış gibi hissettim. Ama olmadı. Hikâye kötü sonla bitti. Dilime bir türkü dolandı, bed sesimle mırıldandım: “Bir anadan dünyaya gelen yolcu / Görünce dünyaya gönül verdin mi?” Ertesi gün de bu kötü sonun etkisinde kaldım. “İnsan ölür ama ruhu ölmez / Bunca mahlûkat var hiçbiri gülmez.” Başımın üstünde dolaşan kara bulutları bir an önce kovmalıydım. Hayat devam ediyordu; iş gücü var, sorumluluklar var ve hayatın ipi bırakmaya gelmez. Aklıma geçen

yaz sonunda Ege'den dönerken tohumluk olarak ayırdığım yeşilbiber geldi. Ankara'ya varınca çekmecedeki kutuya koyduğumu anımsadım. Buldum. Çoktan sertleşmiş ve kıpkırmızı olmuş. Markete gidip çiçek toprağı almalıyım, 20 tane kâğıt bardak ve bir *Hürriyet*. İş yapacağım zaman okumadığım bu gazeteyi alırım. Çok ucuza geliyor. Hele hafta sonları. O paraya bu kadar kâğıdı başka türlü alamazsınız. Diyelim mutfakta kızartma yapacağım, yerlere ve tezgâhın üzerine sererim. Hava çok güzeldi. İlkbahar göz kırpyordu. İçim biraz hafifledi. Yürümek harika bir şey. "Hep yolcuyuz böyle gelir gideriz / Dünya senin vatanın mı yurdun mu?" Eve geldim. Salondaki büyük masaya kuruldum. Gazete kâğıtlarını serdim. Malzemeleri üzerine yaydım. Toprağın naylon kabını dikkatlice kestim. Elimi torfun içine soktum. Ilıktı. Hoşuma gitti. Sanki hâlâ buhar çıkarıyordu. Bayan Unguentine'nin kuru yaprakları tırmıkla toplaması, yaprak yığınlarından baş omuzlukta doğal gübre üretmesi aklıma geldi. Bu capcanlı imgeyi aklımdan hemen kovdum. Benim torfum da fena sayılmazdı. Tohumluk biberimin kabuğunu çatlatıp kırdım. Tohumları gördüm. Harika şeyler. Gülümsedim. Sağlıklı görünüyorlardı. Dikkatlice ayıkladım. Yüze yakın tohum olmalıydı. Doğanın bereketini düşündüm. Yine şaşırdım. Bir an önce onları toprak ve suyla buluşturmalıyım. Sert bir kürdanla karton bardakların tabanına üçer delik açtım. Bu işi onarlı guruplar halinde iki seferde yaptım. İç içe geçmiş bardakların onunu, sert bir darbeyle bir vuruşta delebildim. Böylece altı vuruşla yirmi bardağın tabanına üçer delik açabildim. Kendimle gurur duydum. Aklımın yarısında hep o var. Denizci Unguentine kadar olmasa da, hâlâ pratik, becerikli bir adamdım. Görseydi o da benimle gurur duyardı diye düşündüm. En azından ellerimle. Bardakları yarısına kadar toprakla doldurdum, sonra her birine üçer beşer biber to-

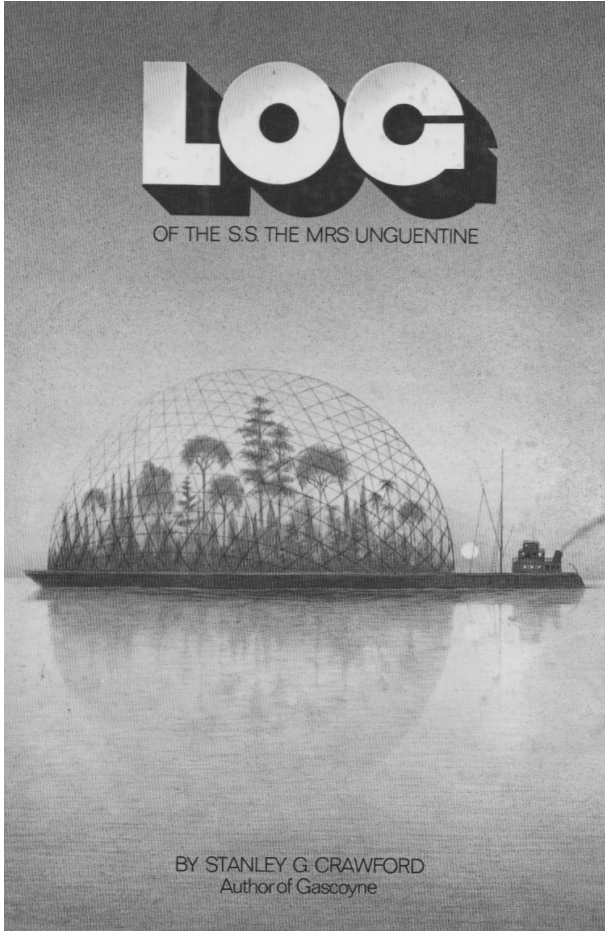
humu koydum, biraz daha toprak ekledim ve işim bitti. Önce masayı topladım. Artan toprağı bir poşetin içine koyup kaldırdım, gazete kâğıtlarını buruşturup attım. Eskiden olsa haberlere, hiç değilse kâğıtları toplarken şöyle bir göz atardım. Toplanma işi bitince, bardaklarımı kuzeydoğuya bakan pencerenin pervazına dizdim. Şimdiden salonun penceresi bir saat sabah güneşi almaya başlamıştı. Mart sonuna bu süre iki, nisanda üç saate çıkacak. Sıra can sularını vermeye gelmişti. Her bardağa birer kahve fincanı su döktüm ve sandalyeye oturup beklemeye başladım. Hayatımda en sevdiğim şey. Tohumları beklemek. Yoksa beklemeyi sevmem. Ama tohumlar mutlaka gelecek. Hep öyle oldu. Emek verilmiş hayatın mucizesi beni bir sabah çılgınca sevindirecek. Böyle böyle, bekleyerek, başımın üstünde dolaşan kara bulutlar defolup gidecek. Yirmi bardak ve yirmi, belki elli mucize bu işe yetecek. Çimlenen her tohum bana kendi güzel hikâyesini anlatacak. Ama kalbimdikleri kovalamak zaman alacak. Bunun için her sabah ve her akşam düzenli nefes egzersizleri yapıyorum. “Ömrünün bağının gülü solmadan / Varıp bir canana ikrar verdin mi?” Nırınırınım. Nırınırınım. “Garip bülbül gibi feryat ederiz / Cehalet elinde küskün kederiz.” Baharın yaklaşması iyi, çok iyi. Yürümek. Kırlar aramak. “Aptal ve çılgın badem ağaçları” görmek. Bunlar bana yardım edecek.

BUGÜN 3 Mart. Üç gündür bekliyorum. Aslında kitabı çevirmeye başladığımdan beri aklımı kurcalıyor. Kitabın özgün adında neden S.S. ibaresi vardı? *Log of the S.S. The Mrs. Unguentine*. Yani. *S.S. Bayan Unguentine'nin Seyir Defteri*. Bunun için kitabın çevirisinin bitmesini beklemiştim. Bitti ama S.S.'i hâlâ anlamlandıramıyorum. Öyküyü baştan sona düşündüm. S.S.'i açıklayacak bir ayrıntı hatırlayamadım. Kadına ya da erkeğe yapılan bir gönderme olamazdı.

Herkes az çok bilir. Hayatın kendisi kadından da erkekten de çok daha zorbadır.

Pencerenin önünde bardaklarıma bakarken ve tohumlarımla çimlenmesini beklerken, kitabın özgün adını yüksek sesle söyledim. Bir kez daha söyledim. İkincisinde, unuttuğum tanımlığı da ekledim. Daha önce “*The*” artikeline dikkat etmemiştim. Birden Bayan Unguentine’nin aynı zamanda mavnanın da adı olduğu aklıma geliverdi. O zaman S.S. pekâlâ *Steam Ship*’in (buharlı geminin) ya da *Screw Steamer*’ın (uskurlu geminin) kısaltması olabilirdi. Yani geminin adının bir parçası. Öyleyse defter de, kadının kendi özel günlüğü değil, mavnanın seyir jurnaliydi. Bu akıl almaz keşfi hiç çekinmeden beyinsizliğime yordum. Yani ta en başından beri yanlış iz üzerinde mi yol almıştım? S.S. bu kadar basit miydi! Bence değildi. Stanley Crawford S.S. kısaltmasını “*Schutzstaffel*” yerine, en azından bu sözcüğü sezdirmek için de kullanmış olmalıydı. O zaman S.S. elbette yine mavnayı, dahası *evliliği* imliyordu! Demek ki yazar faşizmin simgelerinden birini almış ve kurumsal anlamda evliliğin kendisini eleştiriyordu. Hem de en başından beri olağanüstü farklı bir dil ve *mekân* yaratarak. Hem de tüm karalardan uzakta, okyanusların ortasında ve *evlenince* sanki birden ve gereksiz yere hızlanıveren zamanın kulpsuz bir kesitinde. Harika! Kendine özgü zehirleri olan hayatın, insana isimleri ve tutkuları unutturan, tatlı suyu tuzlu suya karıştıran, taşlaştırdırken susatan yanını. Fark ettirmeden. Ah! Böylesi yaban bir hayatın orta yerinde, bu başı sonu belirsiz yaşam kavgasında, insan tutkularına nasıl ilk günkü özeni hiç yorulmadan gösterebilir? Hangi insan bunu başarabilir?

“EVRİM, insan türü üzerinde süren, Eros ve Ölüm, yaşam içgüdüğü ile yıkım içgüdüğü arasındaki savaşı göstermelidir.

Yaşamın asıl içeriği işte budur ve bu yüzden de uygarlığın evrimi, kısaca insan türünün yaşam kavgası olarak betimlenebilir. (Daha ayrıntılı bir saptamayla: henüz keşfetmemiş olduğumuz belli bir olaydan başlayarak şekillenmek durumunda *olan* haliyle bir yaşam kavgası.) Ve devlerin bu çatışmasını dadılarımız 'semadan ninniler' söyleyerek yatıştırmak ister!"¹

SONUNDA mavna da, denizin nasılsa gözden yitip gittiği bir gün, Bayan Unguentine'nin hangi gün olduğundan emin olamadığı bir gün, bataklığa saplanıp kalmamış mıydı? Tıpkı denizci Unguentine'nin bir anda ortadan kaybolması gibi. Tıpkı isimsiz *rüya* çocuğun, beş yaşına gelince yüzüp gidivermesi gibi. Öyleyse faşizm, kimilerinin ilk anda aklına gelen o iki kişi arasında başlamıyordu. Hepimiz. Kadın da erkek de, birer kurban olmalıydık. Bu durumda, Ferdinand Ebner yerden göğe haklıdır: "Hiçbir acı yoktur ki doğru söz ile bertaraf edilmesin. Ve hayatın bütün felaketlerine karşı tek ve hakiki tecelli doğru ve güzel olan sözden gelir." Acı tohuma toprağın ve suyun söylediği güzel söz. Ah! Kim demiş tohum beklemez diye! Açılmadan yıllarca bekleyen tohum. Suyu. Toprağı. Güzel sözü. Ve güzel bir kadını. Güzel bir adamı. Kim demiş tohumun kulakları duymaz diye!

AKLIMA birden defterime yazdığım "Panorama" başlıklı haiku geldi. Tarihine bakınca daha çok şaşırdım: 26 Ocak 2021. Yani romanı çevirdiğim sırada, iç içe geçmiş gecelerin birinde yazmışım. Çevirinin ortalarına yaklaşıyor olmalıyım. Demek ki sezmişim. Anlamaksa bu gece, annemi hastanede ziyaret edip geldiğim günün gecesi gerçekleşti. Gözlerini açtı ve. Daha zorlamanın anlamı ne? Der gibi baktı.

"ACILI sunak!
Kendi haline bırak
Ölümlüleri.

Tanrı da kurban!
Herkes kendine uyan
Balkonu seçsin."

Tanrı Bir Antikacı Olmalı!
*Kalbimi ve aklımı döktüm. Bir avuç.
Hepsi bir avuç pas.*

BANA sorarsanız, bir sanat yapıtının en önemli niteliği, esinleme gücüdür. Derim. Hep buna inandım. Henüz üniversitede öğrenciyken, başka bir bölümden, yine mühendislik öğrencisi bir arkadaşımınla birlikte edebiyat dergileri çıkarmıştık. Her sayısı farklı bir adla çıkan dergilerimizin mottosu aynıydı: “Sanat kırılmış bir mutluluğun taşıdığı vattir.” Adorno’nun bu cümlesini daha sonra sürekli tekrar ettim, yazılarımda kullandım. Sanırım “vaat” sözcüğünün içinde sessizce taşıdığımı düşündüğüm *yakarı*, sonsuzluğunun ya da zamansızlığının yanında, yapıtı kitaptan ayıran şeydi: “Sanat yapıtı bir yakarıya dönüştüğü anda, tıpkı yü-

rekten apacı bir feryadın kopması gibi, yaratıcısıyla tüm bağlarını koparır, onu aşar, zamanın içinde zamansızlığa doğru yol alır.” Ve bekler. “Gören gözü, duyan kulağı beklemeye başlar.” Bekleyişin içinde okurken bu sessiz çılgılığı birkaç kez duydum. İlki Walter Benjamin’in esrar kitabıydı; çevirisini yaptığım sırada araya girdi ve bana bir Benjamin kitabı yazdırdı. İkincisi, David Markson’un kült romanı *Wittgeinstein’in Metresi*’ydi. Yetmiş üçüncü sayfada çeviriye ara vermek zorunda kaldım. Çünkü yapıtın hayaleti yakama yapışmıştı. 2012’nin sonbahar ve kış aylarını birbirine uladı ve sonraki yılın ilkbaharına kadar geçen zamanı büyüdü, bembeyaz ve yekpare bir mevsime dönüştürdü. Uykusuz. Beş ayda 624 sayfalık bir roman: *Galileo’nun Karısı*. Max Blecher’in acilen yazmak zorunda olduğu başyapıtı ise başıma türlü işler açtı; metnin kara büyüünden kurtulabilmek için denemediğim Roma duası, telef etmediğim av hayvanı kalmadı!

S.S. BAYAN *Unguentine’nin Seyir Defteri*’nin çevirisini tam zamanında bitirdim. Daha on gün bekleyebilirdim. Durmadım ve “bonus” kitapla birlikte sahibine postaladım. Kapaklı iki özel baskı. Yeryüzünde tek. Bir de bir mektup yazdım. Kalemle kâğıda ve hayat gibi tek kopya. Dağı taşı, orkideyi nergisi, kakaoyu tohumu, güneşi ve iki yıldızı, “netleşmemiş biçimlenim”lerimizi, “yalnızlığın tesellisi sisi”, “mıhlанmış tedirginliği”, hayalkeşliğimi ve “utanç verici ayıklığı”, kolektif tarihimizi ve iyi dileklerimi, bir kutunun içine koydum, kapağını rüzgârda güçlkle kapattım, sarıp sarmaladım, üstüne kırmızı kadehten Kırılacak Eşya etiketi yapıştırdım ve yolladım. Kabul etmesi için yakardım. Bu bile güzeldi, çünkü insan sadece Tanrı’sına yakarır.

BİRÇOK soru sorulabilir. Esin kim? Esinlenme ne? Esinlenme deneyimini hangi güçler harekete geçirir? Okur nasıl esinlenir, bilerek ya da bilmeyerek öncesinde bir hazırlık yapar mı? Esinlenme anındaki bakışı her zamanki bakışından farklı mıdır? T.S. Eliot, “Bir şairin ‘esin’inin büyük kısmı okuduklarından ve tarih bilgisinden gelmelidir.” derken bu sorulara yanıt vermez. Ya da bu soruların yanıtlarının zaten bilindiğini varsayar. Aynı şekilde, Charles Baudelaire de, esinlenmenin karşısına koyduğu şiirsel yapılarla, bize kullanışlı, somut şeyler sunmaz: “Şiirdeki tartım ve uyak, esinlenmenin *tehlike ve boşluğunun* tersine, insanın ölümsüz tekdüzelik, bakışım ve şaşırıtı gereksinimlerini karşılar.” Der. Bu sözde işimize yarayan en önemli şey, esinlenmenin tehlikeli boşluğudur. Bu boşluğu, “Esini yaratıcılık alanında tek canlı gerçekliğe dönüştüren her şeyin – kaosa, hiçliğe ve çılgınlığa yakın zihinsel– taşkınlığına” hayranlık duyan Cioran, despotça doldurur: “Değerli olan tek şey esinden, varlığımızın *akıl dışı* zemininden doğan şeydir; öznelliğimizin merkezinden *fışkıran* şey.”¹ Ve kökenden fışkıran şey, Seneca’nın haksızlığa uğraması mümkün olmayan bilgisi gibi, elbette açıklama yapmayacaktır: “Esin, şarkı söyler her zaman; asla açıklamaz.”²

“ESİN kim? Bir kız. Doğru. Göt Dağı eteklerinden. Bembeyaz memeli. Bembeyaz tenli. Göçmen. Sanırım biraz Slav. Bir dişi kurbağa.

Esin aynı zamanda bir kuştur. Görünmez gagası, kanatları, ayakları. Ansızın geliverir. Kalbinize konar, aklınıza konar. Hafifletir. Tüy eder sizi. Masal eder. Şanslısınız. Masal kahramanı. Sonra olur bir dişi kurbağa.”

ASKERDE birdenbire, bir mucize gibi, Esin’lendim ve bir yolunu bulup, çarşı iznine çıkacağım hafta sonu, güverci-

nin bileğine bağladığım notla ona haber yolladım. Gün bo-
yu yüzyıllarca seviştik. Yorgunluktan ldm, ldm. Az
kalsın kışlaya dönemeyecek, askerliği yakacaktım.

“AKLIMDA sadece Galileo’nun Karısı var. Uçarak dağdan
indi. Ben bir kurbağaydım. Yeşil elbiseler içinde. Yeşil be-
reli. Bir havacı. arşı izninde. Ama ben çarşıya değil, dağa
gittim. Esin gelecek diye. Gt Dağı’nın eteklerinde bekle-
dim. avdar tarlalarında sevişti benimle. En sevdiğim hay-
van kurbağa. Şey. Vücut estetiği bakımından. Dişi kurbağa.
Nasil iyi geldi. Askerde sevişmek iyi gelir askerlere.

Galileo’nun Karısı. Galileo’nun Karısı. Galileo’nun Ka-
rısı. ıkıverdi aklımdan. Uuverdi aklımdan.

Sonra dolmuşa bindik. Aizanoi’ye gittik. İsmi. Zeus’un
kızı su perisi Erato ile Arkadya’nın efsane atası Kral Ar-
kas’ın oğlundan. Esin ve ben. Bir kuşla bir kurbağa. Bir esin
kuşuyla bir havacı kurbağa. Erato. Lirik şiiri ve aşk şiirini
seven dokuz Musa’dan biri. Arkas. Zeus’la Artemis’in avcı
kızlarından Kallisto’nun oğlu. Bulutlu bir gök vardı. Ama
iimiz çok beyazdı. Elleri çok sıcaktı. Herkes arşıda. Kır-
larda. Kimse yok bizden başka.”

KENDİ esinlenme deneyimimi düşündüğümde, bu dene-
yimin gzlemleyebildiğim ve bana ilk bakışta şaşırtıcı gelen
yanı, her defasında büyük bir yazınsal kısırlıktan ve i sı-
kıntısından sonra gelmiş olmasıdır. Esinlenme daima, ken-
dimi bir inek gibi geviş getirir durumda bulduğum uzun
süreçlerin ertesine rastlamıştır. Öyleyse bu kısır dönemin,
ardından gelen taşkınlı ilişkisi olmalı. Őiirin doğasına uygun
bir birikme sürecidir bu: Őiirin bir zorunluluk olarak var
edilmediği, ya da *görünürde* var edilmediği, şairin çoğun-
lukla *bakmakla* geçirdiği ve hiç bitmeyecek sandığı, sanki
“evrenin yaşi” kadar uzun bir *bekleyiş* süreci.

Okyanusta bir yaz mevsimidir. Mavna ekvator ikliminde hayalet bir gemi gibi sürüklenir. Bunaltıcı sıcaklar kimseye nefes aldurmaz; karıncalar bile uzanıp dinlenir; ağaçlarda yaprak, kuşlarda tüy, insanda hiçbir duygu kıpırdamaz. Gündüzler ve geceler ölümsüz bir tekdüzelikle buharlaşırken, bu durum dikkatsiz bir göze bile çekici *görünebilir*. Karada ise, güneşi ve av hayvanlarını doyura doyura akan uyurgezer derenin, baraj gölüne ulaştığında ne kadar zayıflamış olduğu önemsizdir. Aka aka, yene yene, kolsuz bacaksız kalan su, ölesiyeye canı sıkılan su. Ama çabucak iyileşir. Sabırla biriken, usul usul yükselen suyun aklına bir gün doğması gelir. Sarhoşluğundan uyanır ve bir *anda* arkasında biriktiği seti yıkıverir. Taşında ne yapar insan!

“BAŞLADIK sevişmeye. İlk Tunç Çağı’nda seviştik. Koca Çay’ın her iki yakasında. Ortaçağ’da seviştik. Erken Roma döneminde, Hadrianus döneminde, Bizans döneminde, Selçuklular döneminde. Çavdar tarlalarında seviştik. Anadolu döneminde, Anadolu’da seviştik.

Zeus Tapınağı şehrin en kutsal mekânıydı. Bu tapınağın en önemli özelliği, altında tonozlarla örtülü bir başka mekânın olmasıydı. Bu uygulama, Roma dönemi Anadolu’sunda pek alışıldık bir uygulama değildi. Zeus Tapınağı’nda, benzerine henüz rastlanmamış şekillerde seviştik.

Tapınağın önünde kadın büstü biçimli bir akroter vardı. Tapınağın güney kısmında bir odeon vardı. Tapınağın kuzeyinde bir tiyatro ve bir stadyum vardı. İkiz gibi birbirlerine yapışıklardı. Tiyatronun ve stadyumun her basamağında benzerine henüz rastlanmamış şekillerde seviştik. Tapınaktan tiyatro ve stadyuma gitmek için kullanılan yolun üzerinde bir hamam vardı. En çok zevki, dünyanın ilk borsası verdi. Borsa yapısının kuzeydoğusunda, İS 400 yıllarına tarihlenen sütunlu bir cadde vardı. Gıda pazarı yuvarlak

biçimli bir yapıydı. Caddede ayakta, pazarda bir tezgâhın üstünde seviştik. Duvarlarında hem Latince hem Grekçe yazıtlar vardı. Okuduk ve talimatlara uygun pozisyonlarda seviştik. Koca Çay'ın üzerine kurulmuş dört Roma köprüsünde de birer kere seviştik.

Sonra doğrulduk. Nefes nefese gülümsedik birbirimize. Bir sigara çıkardım. Zıvanasını iki yerinden ezdim/burdum. Cık! İyi fikir değildi. Nefes nefese. Kalktık.

Doyamamıştık. Şehrin iki kilometre güneybatısında Karabulut nekropol alanı vardı. Bu mezarlık alanda da seviştik. Kara kara bulutların altında. Şimşeklerin ve sağanağın altında çok güzeldik. Çok mutlu. *Hayat* dolu. Çok çıplak ve çok ıslak. Koca Çay'ın kuzey yakasında da mezar yapıları görmüştük. Döndük oraya ve mezarların her birinde birer kere seviştik. Sonra hamama gittik. Mermerlerin üzerinde seviştik. Hamama gitmeden de. Akroterin önünde seviştik. Sağında, solunda, arkasında seviştik. Böylece. Tapınağın sert geometrik havası daha da yumuşadı ve cephe estetiği daha da zenginleşti. Hamamda yıkandık ve yeniden Akroterin önüne geldik.

Yan yana oturduk. Temiz temiz gülümsedik birbirimize. Bir sigara çıkardım. Zıvanasını iki yerinden ezdim/burdum. Sonra yaktım. Öksüre öksüre. İlk kez içtiğimde. Ada'da. Daha ilk nefeste hasta olmuşum ya. Bu yüzden Esin'le ağzımdaki dumanı paylaştım. Bana öğretildiği gibi. Ağzımı gagasına dayadım. Ve dumanın yarısını üfledim ağzına. Usul usul. Tam üç kez. Öksüre öksüre. Zaten çıplaktık. Sonra hikâyesini anlattım. Gulag mahkûmlarının. Kanalin. Sigaranın. Ah insanlık! Sonra.

Kybele'nin gözleri önüne, yemyeşil çayırlara uzandık. Bir güzel uyuduk. Dünyanın en güzel uykusunu. Tüm zamanların en hafif uykusunu. Tüm çağların. Uyuduk. Askerde uyumak iyi gelir askerlere.

İda mı demişti? »En iyi/güzel hikâyeler gerçek hikâyelerdir« diye?

Gözlerimi bir açtım. Karşımda Galileo'nun Karısı.”

HİÇ kuşkusuz özlemi, melankoliyi ve “taşlaşmış huzursuzluğu” da barındıran bir tür iç sıkıntısı, yani “*Spleen*, süreklilik içindeki felakete karşılık gelen histir. *Spleen*, şimdi ile az önce yaşanmış an arasına yüzyıllar koyar. O, antik çağı yorulmak bilmeden üretendir.”³ Walter Benjamin'in bu tanımını ben, esinlenme deneyiminin tetiği olarak düşünürüm. (Yatağı ise –çoktan anlaşıldığı üzere– bekleyiştir.) *Spleen* tetiği çektiği anda, nasıl sorusu önemsizleşir. Akımın artan yoğunluğuyla, elektriğin hava direncini aşıp koptuğunu *bildiğimiz* kabloda yoluna devam etmesi ve sizi ansızın çarpması gibi, *spleen* de ulaştığı taşınmaz yoğunlukta, şairin üstünde tembelce yaylandığı zemini bir tramplene dönüştürür. Tek bir anda. Antik çağı yorulmak bilmeden, tekrar tekrar üreten o tekdüze anların birinde. Şairin ayakları yerden kesiliverir. Havadan görülenler, havada yazılır. Ve tetiği çeken bu *eli* şairin üzerinden tamamlarsak: “Ancak kendi geçmişini zor ve ihtiyaçtan doğmuş bir çarpıklık olarak gören biri, içinde yaşadığı anda ondan bütünüyle yararlanabilir.”⁴ Tüm bildiğim, tüm görebildiğim. Bunlar benim. Dahasını bilmiyorum.

“UYKUMDA bir rüya gördüm. Rüya uykuda görülür zaten. Ben de uykumda gördüm. Rüyamda Tanrı'yı gördüm. Çünkü bir kitap okuyordum. Bazı kitaplarda tanrılar olur. Tıpkı Aizanoi'de gezinen tanrılar gibi. Öyleyse.

Tanrı bir antikacı olmalı! Bu tümceyi yıllardan beri aklımda tutuyor olmamın. Gosse'un teziyle bir ilgisi yok. *Omphalos*'un adını da ilk kez şu an bir romanda okuyorum. Rüyamda yani. Bu saçma sapan tezi öğrenmek. Yaşlı

ağaçlarla, yaşlı kayalarla ve yaşlı insanlarla yıllar geçtikçe daha hızlı ve tıka basa dolmaya başlayan zihnimden kendi saçma sapan tümcemi seçip ayıklıyor. Tanrı bir antikacı olmalı! Tanrı bir antikacı olmalı! Tanrı bir antikacı olmalı! Öyleyse. Dünyayı kavrayabilme uğraşında insanoğlunun başvurmak zorunda olduğu en eski ve şaşmaz yöntem gereği. Aralarında, daha çok şüresel çabayı tetikleyebilecek güçte bir tür benzerlik bulmuş olmalıyım. »Tanrı'nın Adem'i yaratırken onunla birlikte bütün fosilleri ve dünya yüzünden silinmiş varlıkları da yarattığı« tezi. Bir kaleyi ya da antik bir şehri fethetme isteğine benzetilebilir. Sevişerek. Bir seferde ve acımasızca. Sevişerek. Bir seferde ve acımasızca fethedilen. Aynı şekilde. Bir seferde ve acımasızca terk ediliyor. Sevişerek. Ama insana ya da düşünceye özgü derin acının örtbas edilemeyeceği anlar vardır. Yaz sağanakları gibi apansız bastırır ve aşılırlar. Çaresiz bitmeleri beklenir. Böyle anlarda. İnsan ruhu da tıpkı gökyüzü gibi bir anda kararır. Her ikisi de yanında birini arzular. Ve o birisinin bir kez olsun şöyle demesini. Ağlama *sevgilim!* Bir kez olsun. Ağlama *sevgilim!*»

AMA S.S. *Bayan Unguentine'nin Seyir Defteri* için tüm bu söylediklerimin fazlası geçerli. Ya da söylediğim her şey yanlış. Çünkü buradaki sanat yapıtı sadece bir kitap değil. İnsan.

“Yıllardır ilk kez Unguentine'nin yanına gelmesini, bir açıklama yapmasını, beni kelimelerin seliyle yatıştırmasını istedim; söyleyeceği hiçbir şey yaptığını telafi edemezdi; ama kelimelerin sarhoşluğu, küçük de olsa yapılacak bir şeylerin kaldığına bizi inandırana ve toprağın, yaprakların ve dalların son hallerine sessizce ve usul usul tahammül etmemi sağlayana kadar, başka bir insan sesinin rahatlığını duyumsatabilirdi. Mutlu hayaller kurdum: Kestiği tüm

ağaçların yerine tekrar taze fidanlar dikecek ve biz onların eskisinden iki kat daha hızlı büyümelerini izleyecektik; sonra tekrar kesilecek, tekrar büyüyeceklerdi. Daha da ileri gidip, beyaz kumları olan boş bir sahile ayak bastığımı hayal ettim, ama denizde geçen onca yıldan sonra, baş dönmesiyle ve bir avuç küçük deniz kabuğuyla, yani işe yaramaz andaçlarla dolu kısa bir ziyaretten sonra geri döndüm ve eğer yaşayacak olsaydım, şimdiye dek yaşadığımdan farklı yaşayamayacağımı, ağaçların arasından esen rüzgârı ve pruvanın sonsuz dalgalara duyduğu susuzluğu arzulayacağımı biliyordum.”

O yüzden beklemek evrenin yaşı kadar uzun geliyor, tedirgin ediyor, yürek daraltıyor ya! Çünkü demiştim. Beklediğim bir insan! Çünkü “Bulmak bulmaktır, o kadar...” diyor. “Bir talih meselesidir.”⁵ Diyor.

Üstünden upuzun yıllar geçti. Şimdi esin yok ve ben sakinim. Irmağın okyanusa karıştığı yerin az açığı. Daima aynı ağırlıkta olan keçiboynuzu tohumu. Anımsıyorum: Esin o gün hiç durmadan şarkı söyledi. Mırıldandı, inledi, ara sıra bağırdı. Çılgınlık attı. Şarkının ritmine dönüşen bedeni ürperdi. Sıçradı, titredi. Elimi sımsıkı tuttuğu için mi o gün onu anlamıştım? İçinde olduğum için mi onu *capcanlı* duymuştum! Ölümünden belli değil mi hayatın şaka olduğu? Öyleyse. “Dedim ki ruhuma, sakın ol ve umutsuz bekle (...) Aşksız bekle (...) inansan da hâlâ, İnanç, aşk ve umut, hepsi bekleyişin içinde.”⁶

İşte her şey *şimdi* bitti. Dokuzda bitti. Güzel rakam! Biraz dinlenmek her zaman iyi geliyor. Benjamin'i hatırlatıyor: Hayalkeşliğimi utanç verici ayıklığıma dönüştürüyor. Bu dünyamı öbür dünyama. Ya da tersi. Ama olsun. Hiç çekinmeden. Kalbimi ve aklımı döktüm, eğildim, kırmızıyı avuçladım. Bir avuç. Hepsi bir avuç pas. Rüzgâra savurdum. Artık sessizliğim başlayabilir. Ne sandınız! Benim de

sessizliğim olabilir. Okur bir karşılık aramakta haklı olabilir. Haksız da olabilir. Bence bu sefer aramasın. Bir kez de aramasın.

“YAZISIYLA kendisi arasına mesafe koymayan bir yazardı O. Kendini bu kadar metnine gömen birine ‘şey’ gibi davranılmaz. Ayıptır. Mahremini satırlarında taşıyanlar, onlarla ilişki kuranları kendiliğinden samimiyete davet ederler *sanki*. Mesafe koymayana mesafe koymak, onu yok saymaktır, aşağılamaktır. Hassas olmaktan başka seçeneği olmayana, aynı hassaslıkla yaklaşmamak insanlıktan çıkmaktır.”⁷

KENDİMİ *gerçekten* şiire adanmış hissettiğim gençlik yıllarımda, beni utandıran, kelebeğin nefesi kadar hassas *okurlar* tanıdım. Hiçbirini unutmadım, hepsi varlığıma birer çentik attı, hepsi aklımda ve kalbimde parmak izlerini bıraktı. Bu *esinleyici* insanlara minnettarım. Hatırları bendedir. Gönül borçlarını bakidir. Birinden, Benjamin üzerine yazdığım yazıyı adadığım genç kadından daha önce söz ettim. Başkaları da oldu. Yüz yüze gelebildiğim birkaç elmas. Bu harikulade canlıların çok belirgin ortak özellikleri vardı. Hepsi hayatlarının baharındaydı. Öyle heyecan dolu ve öyle heyecan vericilerdi ki! Onlarla *şiir* konuşmak, *şiiri* onlardan dinlerken jest ve mimiklerini izlemek, *tanımsız* bir manzaranın karşısında büyülenmek, usul usul bir sihrin içine emilmek gibiydi. Yalnızca yaprak hışırtılarının, arıların ve diğer börtü böceğin mırıltı ve tıkırtılarının, her renkte esneyen dikenlerin ve belki uzaklardaki çağıl çağıl bir akarsuyun sadece inleyen sesinin işitildiği düzensiz bir kırdada, “yıldızların görülebildiği, nadiren beliren bulutların sarğı bezi gibi incecik, aylara inat katbekat saydam olduğu, içtenlikle ve sızlanmadan çiseleyen yağmurların oyalanma-

dan dindiği” akıl almaz bir yaz mevsiminin tuhaf bir ikinci vakti, çıt çıkarmadan konuşarak okyanuslar ve uçurumlar aşan, “sanki sonu olmayan bir hiçliğe yelken aan”, bağış ve bağışlamayla dolup taşan, mucize varoluşlar. Yaşamanın en ilkel, canlı olmanın en saf hali. Hayatın tam kalbinde. r-pertici güzellikler. Ama “her *ana* bayram telaşında, çünkü her güne sevişerek *başlayan*” bu genç insanları şaşırabilmenin ve şaşırtabilmenin mücevher mutluluğuyla donatan şey, *okur* ile *yazarı* birbirinden ayıran şeydi: **Beklentisizlik**. Kalplerine saplandığı açıkça görülebilen şiir bıçağına rağ-men, varoluşlarına dokunabilmesi, yeni geçitler, bembeyaz vadiler ve çiçekler açabilmesi umudu dışında, şiirden en ufak bir dünyevi beklentileri yoktu. Kırılacak ya da çoktan kırılmış umut taneleri.

Siz buna yazđı mı diyorsunuz?

Notlar

(Metinlerin yazıldığı tarihler, bölüm başlıklarının sonunda parantez içinde belirtilmiştir.)

Çevirmenin Notu: “*Bundan güzel bağ mı var?*” (14 Ocak 2021)

- 1 Walter Benjamin, “Kendi Başına Dil ve İnsan Dili Üzerine”, çev. Haluk Barışcan, *Son Bakışta Aşk* içinde (İstanbul: Metis Yayınları, 1. Baskı, 1993), s. 171-172.
- 2 *A.g.e.*, s. 177.
- 3 *A.g.e.*, s. 177.
- 4 Bilge Karasu, İmbilim ve Metin Okuma-Yazma Ders Notları, (yay. haz.) Cemal Güzel, (Ankara: BilgeSu Yayıncılık, 2. Baskı, 2024), s. 24.
- 5 Walter Benjamin, “Kısa Gölgeler I – Platonik Aşk”, *Parlıtlar* içinde, çev. Yılmaz Öner (İstanbul: Belge Yayınları, 1. Baskı, 1990), s. 24.

Fotoğraf: Kitabın İspanyolca edisyonunun kapağındaki görsel (*Bitácora del S.S. El Señora Unguentin*).

“Bu Nasıl Bir Gezegen Böyle, Canım?”:

“*Wakarimasu, Anjin San!*” (1 Şubat 2021)

Fotoğraf: Broadchurch filminden bir enstantane.

Çatlamış Bir Camda Yaşamak: “*Sen aşk ve sanatsın benim için ve daima öyle kalacaksın!*” (9 Şubat 2021)

- 1 Albert Sanchez Piñol, *Soğuk Deri*, çev. Yıldız Ersoy Canpolat (İstanbul: Jaguar Kitap, 1. Baskı, Kasım 2018), s. 62-63.
- 2 İhsan Deniz, *Dut Ağacında*, (Ankara: Hece Yayınları, Eylül 2015). “Sırtlan Kayboldu”.
- 3 Pascal, *Düşünceler*, çev. Devrim Çetinkasap (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 4. Baskı, Ekim 2020), s.130.

Fotoğraf: “Broken” by on-my-lips on DeviantArt.

Fotoğraf: Walter Benjamin: *Selected Writings*, 4: 1938-1940. (Harvard University Press tarafından yayımlanan kitap kapağı).

Umarım Kısa Bir Moladır:

Doğada Dil'sizler konuşanları eğitir! (13 Şubat 2021)

- 1 Aktaran: Semih Gümüş, "Andrés Fava'dan Çıkarak..." (Notos Dergi 47, Julio Cortázar, Ağustos-Eylül 2014), s. 43.
- 2 Julio Cortázar, *Seksek*, çev. Necla Işık (İstanbul: YKY, 1. Baskı, Şubat 2006), s. 35.
- 3 Jack London, *Martin Eden*, çev. Levent Cinemre (İstanbul: İş Bankası Yayınları, 7. Baskı, 2014), s. 139.
- 4 *A.g.e.*, s. 121.
- 5 *Seksek*, s. 34.

Fotoğraf: Julio Cortázar.

Hortlaklar Kesilebilir mi? "yarım tas nepenthes ya da sihirli malü ya da bir karışım her ikisinden" (15 Şubat 2021)

- 1 Rainer Maria Rilke, *Malte Laurids Brigge'nin Notları*, çev. Behçet Necatigil (İstanbul: Can Yayınları, 1. Baskı, 2006), s. 186.
- 2 Donald Davie, *Pound*, çev. Reşit Ergener (İstanbul: AFA Yayınları, Aralık 1987), s. 65.
- 3 Samuel Beckett, *Bana Benzer Bir Başka Aylaklık*, çev. Suat Kemal Angı (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1. Baskı, Haziran 2018), s. 81.
- 4 Ezra Pound, *Kantolar*, çev. Efe Murad (İstanbul: YKY, 1. Baskı, Ocak 2020), s. 452.

Resim: John Everett Millais, "Ophelia".

Sarılmının Ahşabı ve Dehanın Zahmeti:

"Bu kâtip hatırayı sizlere takdim ederim!" (19 Şubat 2021)

- 1 Hermann Hesse, *Ağaçlar*, çev. Zehra Aksu Yılmaz (İstanbul: Kolektif Kitap, 1. Baskı, Aralık 2018).
- 2 Ünsal Oskay, "Sınırdaki Bir Yazar: Walter Benjamin", *Tek Kişilik Haçlı Seferleri* (İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2000), s. 403.

- 3 Holderlin'e ait dizenin aslı, "Zor terk eder / Kaynağa yakın olan yerini" şeklindedir. ("Schwer verlast / Was nahe dem Ursprung Wohnet den Ort.")
- 4 Sidonie Gabrielle Colette'in bu sözünü aktaran: Judith Thurman, *Secrets of the Flesh: A Life of Colette* (The Ballantine Publishing Group, 1999), s. 442.
- 5 Gaston Bachelard, *Su ve Düşler: Maddenin İmgelemi Üzerine Deneme*, çev. Olcay Kunal (İstanbul: YKY, 1 Baskı, Mart 2006), s. 119.
- 6 (Sidonie Gabrielle) Colette.
- 7 *Su ve Düşler*, s. 120.
- 8 René Char'ın bu dizesini aktaran: *Su ve Düşler*, s. 119.
- 9 Ferit Edgü, *Tüm Ders Notları* (İstanbul: YKY, 1 Baskı, Ocak 2000), s. 156.
- 10 Philippe J. Dubois & Élise Rousseau, *Kuşların Felsefesi*, çev. Murat Erşen (İstanbul: Domingo Yayınevi, 1. Baskı, Kasım 2020), s. 7.
- 11 (Sidonie Gabrielle) Colette.
- 12 Walter Benjamin, "Goethe's Elective Affinities", *Selected Writings* (Volume 1) içinde, s. 303 (The Belknap Press of Harvard University Press, Beşinci baskı, 2002).
- 13 Walter Benjamin, *The Origin of German Tragic Drama*, s. 112, 139 (Verso, 1998).
- 14 *Secrets of the Flesh*, s. 417-418 ve 601.
- 15 *Su ve Düşler*, s. 119.
- 16 Bu cümle, Walter Benjamin'in Port-Bou'da intihar etmeden önce yazdığı (26 Eylül 1940 tarihli) son mektubunda geçer. "Mektup, hem son anlarında yanında olan Henny Gurland'a hem de Theodor Adorno'ya hitaben yazılmıştır. Orijinalini yok etmenin gerekli olduğunu hisseden Henny Gurland, daha sonra mektubu, hafızasında kaldığı şekliyle yeniden, Fransızca olarak yazmıştır: 'Çıkmış olmanın bir durumda, buna bir son vermektense başka çarem yok. Hayatım kimsenin beni tanımadığı, Pireneler'deki küçük bir köyde son bulacak [va s'achever]. / Sizden, arkadaşım Adorno'ya düşüncelerimi iletmenizi ve içine düştüğüm durumu anlatmanızı

rica ediyorum. Yazmak istediğim tüm o mektupları yazacak kadar zamanım kalmadı.” [Bkz. Walter Benjamin, *The Arcades Project* (Pasajlar Projesi) içinde, Lisa Fittko, “The Story of Old Benjamin” (Yaşlı Benjamin’in Hikâyesi), s. 946. Bu yazı için bkz. Walter Benjamin, *İbiza Yazıları*, çev. Suat Kemal Angı (İzmir: Cem Yayınevi, 1. Basım, Eylül 2024), s. 147-164. Ayrıca bkz. Howard Eiland ve Michael W. Jennings, *Walter Benjamin: A Critical Life*, s. 675 ve *Son Mektup: Önemli Şahsiyetlerden Son Sözler Antolojisi*, çev. Hüseyin Can Akyıldız (İstanbul: Sel Yayıncılık, 1. basım, Ekim 2019), s. 75. (ç.n.)]

Fotoğraf: twitter.com/quhl5, “Der Fels II. / The Rock II.”

Fotoğraf: Suat Kemal Angı, “Sarılmanın Ahşabı”.

Hayatın Yumulu Avucunu Açmak İsterken:

“Yıllar geçti. Evrenin yaşı. Tapmaksız çağlar.” (22 Şubat 2021)

- 1 Lautréamont, *Maldoror'un Şarkıları*, çev. Özdemir İnce (Ankara: Gece Yayınları, 1. Baskı, Nisan 1989), s. 15.
- 2 Paolo Maurensig, *Yaralı Venüs*, çev. Cemal Kaan Emek (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, Ocak 2001), s. 137.
- 3 T.S. Eliot, *Çorak Ülke*, çev. Cevat Çapan (İstanbul: İyi Şeyler Yayıncılık, 1. Baskı, Ağustos 1995), s. 13.
- 4 John Keats’in hastalandıktan hemen sonra, Şubat 1820’de Fanny Brawne’a yazdığı mektuptan.
- 5 André Breton, *Mad Love*, University of Nebraska Press, s. 25.

Fotoğraf: Gemi başı süsü. (İnternetten.)

Fotoğraf: Olga Sinenko.

S.S. The Mrs. Unguentine:

“Herkes kendine uyan balkonu seçsin.” (3 Mart 2021)

- 1 Sigmund Freud, *Uygurluğun Huzursuzluğu*, çev. Haluk Barışcan (İstanbul: Metis Yayınları, 4. Baskı, Haziran 2011), s. 79.

Fotoğraf: <https://twitter.com/RtEnPassant>

Fotoğraf: Kitabın İngilizce edisyonlarından birinin kapağı.

Tanrı Bir Antikacı Olmalı! *Kalbimi ve aklımı döktüm.*

Bir avuç. Hepsi bir avuç pas. (8 Mart 2021)

- 1 E. M. Cioran, *Umutsuzluğun Doruklarında*, çev. Orçun Turkey (İstanbul: Jaguar Kitap, 1. Baskı, Eylül 2019), s. 50-51.
- 2 Halil Cibran, *Kum ve Köpük*, çev. Kenan Sarılioğlu (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1. Basım, Mart 2014), s. 22.
- 3 Walter Benjamin, "Zentralpark", çev. Şeyda Öztürk (İstanbul: YKY, *Cogito*, sayı 52, Güz, 2007), s. 184, madde 7 ve 9.
- 4 Walter Benjamin, *Son Bakışta Aşk* içinde "Tek Yönlü Yol – Antikalar – Torso", çev. İskender Savaşır (İstanbul: Metis Yayınları, 1. Baskı, 1993), s. 71.
- 5 Machado de Assis, *Mezarımdan Yazıyorum*, çev. Ertuğ Altınay (İstanbul: Jaguar Kitap, 1. Baskı, Eylül 2013), s. 122.
- 6 T.S. Eliot, *East Coker* şiirinden.
- 7 Besim F. Dellaloğlu, *Benjaminia: Dil, Tarih ve Coğrafya*, (İstanbul: Versus Kitap, Eylül 2008), s. 3.

Fotoğraf: Suat Kemal Anı, "Good luck outsiders".

Şiire, duaya, kayaya; insan bir yere sığınacaksa, bunu tek başına ve sessizce yapmalı. Başka türlü sığınacak yer, gizlenecek bir yer, gizleyecek bir şey vardır. Yoksa da kolayca bulunur. Sarhoş ya da öfkeliyken ise, kişi ne susabilir ne de anadiliyle konuşabilir. Şiirle çok dua ettim. Kimseye duyurmadan. Elbette duyanlar oldu. Nasıl duydular, ne duydular? Bilmiyorum. Ama bir gün sevgili sevdalı bir okur bana bir not yazdı ve duama son verdi. Minnetim başladı: "Kekre dendiği zaman. Daha uzun soluklu bir şiir bekliyor insan. Ama şair başka, çok başka bir şey oluşturmuş. Diğer marşların aksine, gözünü açtığı an, yatağında tenine değen örtüyle gerinerek, huzurla söylenmesi gereken bir marş oluşturmuş. Ki bu çok dozunda ve bu çok azimli şiir ancak böyle huzura kavuşabilirdi. *Suat*. Ciddiyim. Bunu defterine yaz lütfen. Bu şiiri ne zaman okusam, iyi hissetmediğim an yok." Kalbime yazdığım bu notu şimdi defterime yazıyorum ve gençliğimin Rilke'si gibi, iyiliğine, affına sığınıyorum: "Tanrım, kerem eyle, geceyi atlatalım. Daha sonra hastalığı. Daha sonra aşkı."

WALTER Benjamin'den taşıdığı izlerle "zihinsel yaşamın büyük gerilimlerine" lirik bir vurgu yapan *Bu Nasıl Bir Gezegen Böyle Canım?*, Stanley Crawford'ın kült romanı *Bayan Unguentine'nin Seyir Defteri'nin* çevirisi ile eşzamanlı kaleme alınmış sürpriz bir metin. Çeviri ve yazma eyleminin iç içe geçtiği şiirsel bir uzamda kendini meraka bıraktığını söyleyen yazardan, türü belli olmayan bir iç döküş, bir esinleniş, sesleniş kitabı: "Sevgili sevdalı okur. Ürpertici güzellik! Kırılacak ya da çoktan kırılmış umut tanesi! Seni dünyevi beklentisizliğine, o mücevher fazlalığıyla yazardan ayırıyor, kitabı yüce gönlüne bırakıyorum."